

GULÁCSY IRÉN

FEKETE VŐLEGÉNYEK

REGÉNY HÁROM KÖTETBEN

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B.

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-25-7

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

ELSŐ KÖTET	4
A BIHARI BÖLÉNY	4
KÉT ASSZONY PÁRBAJA	90
MÁSODIK KÖTET	328
SAS-SZÁRNYAK ALATT	328
A VELEZDI NÁSZ	526
ÉS MEGMOZDUL A FÖLD	578
HARMADIK KÖTET	730
HUNYÓ PARAZSAK	730
KATALIN KIRÁLY	893
A VELENCEI	962
A FELMÉRI CSILLAG	982

ELSŐ KÖTET

A BIHARI BÖLÉNY

I.

A Körös nagy legény volt a tavaszon. Megszitta jól a horpaszát s ettől úgy nekibokrosodott, hogy nem birt a táncos kedvével. Lent Körösszeg alatt akkorát talált ölelni a kövér bihari földből, hogy utóbb nem maradt miből ágyat vessen rá magának. Most aztán szégyenkezve sullogta körül a közepén kényeskedő csalitost.

A sziget megtaposott partján zömök legényke állingál, kötésig meztelenül. Csupa váll és izom fattyu, amolyan tizenhatesztendős forma. Bár a feketén pelyhedző álla, hamvazkodó bajusza, teli bölénynyaka többnek mutatja. Csattanó barnapiros orcáját vállig lebukó, hullámos fekete haj övezi, mint valami fiatal sarju-erdő. Vállán kőnehezékes pöndör-háló lingál. Villogó sötét-acél fényű szeme kémlelőn fut végig a viz tükrén. Majd az élesen hajló sas-orra megtágul, mellének öblös boltozatát fölhintálják oszlop karjai. Sarkon fordul és a megsodorított háló kereké szétterülve csap le a Körös zöld tükrén.

Hogy idők multán a nap jócskán fölhängött, fűtöyent a fiu. Négy magakoru legényke buvik elő a sásból. Lágyékig meztelenek ezek is, csak darabosabbak. Az izmaik nem olyan finoman tagoltak. A lábuk esetlenebb, bütykös, akár a körtehajigáló.

A szélül cökletőnek odaint a gyerek:

- Elég volt a halászásból mára. Hüvös a viz. Rakjátok szét a halakat osztály szerint, Sebő.

- Igenis, urfi.

Sebő röptében kapja el legény-ura markából a hálókötelet. Int a komjainak. A jobbágyfiak dologhoz látnak. Őket inkább érdekli is a préda, mint a velejáró mulatság. Vetik magukat a zsákmányra mohón.

A fekete fattyu ezenközben fölgázolt a partra. A sáson keresztülverekedett, elhemperedett távolabb a pázsiton. Ide-oda hengergőzött a hosszuszálu fűvön, mint a játékos csikó s nevetett hozzá csiklandósan.

Aztán hanyatt fordult, lecsukta a szemét, hogy a nap ne sértse. Azonmód el is aludt.

Arra neszelt, hogy lent a parton kurjantott valaki.

- Hé azapátokat! Mit csináltok ott?

S rá egy másik hang, nyikorgós, mint a duda:

- Mióta szabad halászni a jobbágynak, ebugatta?

Sebő vakkant neki vissza:

- Ha nem szabad a jobbágynak, szabad az urának!

- Elhallgatsz?

- Ketten vagyunk hozzá!

- Tyü, te beste pára!... Ki cafrangja vagytok?

- Palotai Czibak Lőrinc uré, valahányan.

- Ohó!... A Czibaké? No akkor csak szaporán, ide azzal a gyékény-kassal!

- Vegye el az urfi, ha olyan nagy legény!

- Urfi...!

Az ébredező egyszeriben felült. Jól megdörzsölte a szemét, fülelt. De a kiabálás zürzavarba vészett.

- Zsebrákok!

- Ide mellém!

- Parittyát a halorzóknak!

- Parittyát ám az ángyotoknak, - szökött fel hirtelen a barna legényke s azzal iramodott is lefelé.

A parton kőzápor fogadta. A levegőben jókora Körös-kavicsok repkedtek. A fiuk lapulnak a csónak fenekén, mint a békák. Sebő a kas mögött pislog. Kis csapat bársonydolmányos siheder mereszt velük farkas-szemet. Elül egy cingár, horgas szőke, sovány lábszárait hetykén széjjelvetve.

Hogy amaz meglátta, visszatorpant, megállt.

- Csáky István, - szólt meglepetten.

A másiknak is lefittyent a karja.

- Czibak Imre...! Hát te vagy az?

- Én és nem zsebrák, tudod!

Fölvágta az állát, úgy nézett végig a szembeállón.

A nyurga hamar hangjára lelt erre a tekintetre. Elfutotta a pulykaméreg. Lobogva pattogott vissza:

- Akkor vagy csak egyszer zsebrák, az ebadta! Mert akkor halássz te a palotai pocsolyában!

- A magamén halászok itt is. Miénk ez a sziget!

- Tiétek ám a perköltsége!

A Csáky legény acsarkodva nevetett.

Imrét kezdte elhagyni a béketűrés.

- Azt a pert mink megapelláltuk! Apád erőszakot tett a törvényen! Martalócokat vitt a törvényházba, úgy ijesztett rá a perszonálisra.

- Ugy bizony! Ki is verjük mink, ha kell, nem a Czibak-pereputtyot, de az egész vármegyét. - Hetvenkedett a nyurga.

Imre leszegte a vastag tuskó nyakát.

- Csáky, Csáky, férj a bőrdbe, mig ki nem segitlek belőle!

- Segits, no! Had lássuk.

- Háborut akarsz, Csáky?

A szőke kuncogott.

- Későn keltél ahoz, öcskös! Deres dukál a hal-orzóknak, nem háboru.

- Deres? Hejnye, a gyehenna emésszen meg!

Mint a hörcsög, lökkent elő a csupasz legényke. Izmai megnyilaltak a sikos bőre alatt.

- Hát ideüss, Csáky!

A nyurga felrikoltott.

- Hegyibe, fiuk!

Az urfiak, mint a darazsak rajzottak rájuk.

Imre elbődült kurtán. Homlokával öklelt a nekikapaszkodókba. Kettőt egymáshoz mázolt, hogy nyomban eleredt az orruk vére. Behajította őket a sásba. Csákyhoz szökött. Megragadta mellén a sárgavirágos skarlátszin dolmányt, egyet pördített rajta. Maga elé nyekkentette pajzsna.

De a támadók mégis sokan voltak az egyhez. Hátbakapták, körülgyűrűzték. Most már a jobbágyfiak se vették tréfára a dolgot. Kiki egy evezőt a markába, vágattak föl a partra.

Sebő ordított:

- Huj, huj, hajrá! Csak a legsűrűjét!

Ezt se kellett kétszer mondani. Rikoltozva, mint a varjuserég, rebbentek a bársony-mentésekre. Az evezők csattogtak és a nyomukban támadt bömbölés mutatta, hogy nem a ritkását keresték.

Az urfiak meghátráltak, szétiramodtak. Kifogyott a kő a markukból. Azonban kifogyott a föld is a dali-saruik alatt. A Csáky-had rohanást csörtetett át a szigeten. A jobbágyfiuk segítettek hátulról az evezőkkel.

Imre kupájánál fogva hajkolta utánuk a nyurgát. Annak alig ért földet a lába, mégis lekésett vele. A többi már a Körösben lubickolt, a felborított csónakjuk körött. Iparkodtak át a vizen Körösszeg felé.

A fiu hát lökött egyet a foglyán, hogy a cingár orrával érte a fővenyt.

- Ne Csáky, perköltség! - Mondta nagyot fujva. - Vidd haza apádnak, meg püspök bátyádnak!

A szőke nem sokat társalgott. Örült, hogy szabadon érezte a nyakát. Inalt bele a vízbe.

A tulparton aztán megállt egy kis szuszogóra. Onnan rázta az öklét.

- Visszajár még ebből neked!

- Elvárom!

Imre megtörülte az üstökét, nevetve fordított hátat. Kacsintott Sebőnek.

- Gyerünk hé!

Vidáman gangoskodtak vissza a csónakhoz.

A legényke öltözésnek látott. Magára kapta törökhimes patyolat ingét, föl a szűk nadrágot, hevederövet, meggyoszint bőrsarukat, vállára a kék fosztánydolmánykáját.

A jobbágyfiak vízre eresztették a csónakot. Sebő számbavette a zsákmányt. Hangosan sorjázta:

- Egy törött puzdra! Három parittyá. Ni, egy fél ujjas!

Föllógálta a karjait. Két öklén két egyforma kerecsen-tollas süveget táncoltatott.

- Bezzeg a bélés kifelejtkezett belőletek!...

Megpörgette, behajította őket a csónakba.

- Jól dolgoztunk, - vihogott. És a markában fogott mogyorófa vesszővel rásuhintott a mellette bokrozó cserjére.

A bokor fölnyivákolt.

Sebő karikába emelintette a szemöldökét.

- Mi az? Van itt valaki?

Lehajolt, bekukkant a bokorba. Aztán harsányat füttyült.

- Hé urfi! Ez ám a valami! Foglyot is hagytak!

De már erre Imre is megfordult. Futott a bokorhoz, emelte az ágakat.

A gallyak kettéváltak. Selyemviganós, öt-hat éves lányka virágzott elő közülük. Szőke haját borzasra kuszálták a tüskék, fehér-rózsaszín pofácskáját csikósra csikarta a bozót. Szája karikába nyilván szüpögte a potyogó könnyeit. Karján apró uzsonnázó kaska, benne hamvas földi-szedér.

Imre elejtette az állát.

- Csáky Cilike!... Né, ezt ittfelejtették!

Sebő a combjait csapkodta gyönyörűségében.

- Ez ám a csecse potyka! Hu! Gyere csak a többihez a kasba!

Cilikének se kellett több! Fajni kezdte az angyalok trombitáját. Riadtan nézett körül. Majd hirtelen irányt vett, beiramodott az Imre két térdé közé. Rácsimbeszkedett, úgy sivalkodott verdeső madárijedelemmel.

Imre rámordult Sebőre.

- Elkotródsz, számár? Mit ríkatod szegényt!

Karjába hintálta a kislányt.

- Ne busulj, szolgálám, nem törjük a csontod. Ha jó leszel, adok szép kicsi vízi-csikót. Van a csónakban! Gyere nézd meg!

Sebő előrefutott. Ezüst-halat fickándoztatott a markában.

- Látod, hékás?

A kislány lebátorkodta fél karját a fiu nyakáról. Maszatos szemecskéjéről elszállt a felhő.

- Cilike szereti halacsát, - szüpögte kényeskedő énekléssel és hamar visszarejtette az arcát Imre nyakába. Belenevetett a himzett bodrai közé.

A fiu fanyar képet vágott.

- Jó, jó, de én aztán mi a csudát kezdjek most veled?

Bánta is Cilike, csak a halat gyomrozhassa!

Egy jobbágylegény szégyellősen kullogott elő. A másik háta mögül szólalt:

- Ha itthagyták, majd utána jönnek. Mink nem dajkálhatjuk.

A fogoly tiltakozva rázogatta a fejét.

- Cilike nem marad! Cilike fél. Tudod?

És nagyobb biztonság okáért végérvényesen belecsimbajkozott az Imre nyakába.

A fiu az üstökét kapargatta.

- Pedig Körösszegre nem kísérhetünk, ahogy mink állunk!

Sebőnek villant a szeme.

- Urfi! Mondanék valamit.

- No.

A legénynek még az orra is ragyogott. Előállt a maga bölcsességével.

- Az ellenség asszonynépe zsákmány. Azé, aki fogta. Apám mesélte, pedig az tudja. Kinizsi alatt szolgált a fekete-seregben.

- Bolond vagy, hallod! Ugyan mit ér nekem ez a kis encsembencsem, ha egyszer nem tudom hová rakni?

Sebő kivetette a mellét.

- Hát Palota! Kutya?

- Palotába, palotába, - röpdösött Cilike és a hallal barátságosan végigmázolta az Imre képét.

Az fölnevetett, magához lapogatta.

- No, te ellenséges asszonynép, akkor a foglyom vagy!

Jót cuppantott a kislány őszibarack színű pofácskájára és megindult vele a sajkához. A szösze tapsolt, kacagott, mint a virágcsengő.

A csónak fehér tejhabot gyöngyözve sikánkózott lefelé a vizen.

II.

Lőrinc ur eltolta maga elül az óntányérját. Megtörülte husos vastag száját és az őszes harcsabajuszát, mely kétoldalt futva fonnyadt mellig érő, kerek szakállába. Mint

valami győztes hadvezér, jártatta végig vérelfutottan kiülő szemeit az asztalon.

A tálak üresek voltak, ő már elkészült a maga dolgával. A háznép még csemmegett, inyeskedett. Csak a páter ült csöndesen a helyén. Szikár ujjaival a morzsákat kotorgatta a tányérja mellé a két neveltje elül. Imre jobbra ült tőle, Péterke a balján harangozott.

Lőrinc ur tekintete kedvtelve állt meg a két boccsán. Az öcskös turcsi orrát szivogatta, a nagyobbik jóízűen nyalogatta zsíros ujjait. Rá akart szólni, de meggondolta. Had nyalakodjék a kölyök! Magáét nyalja. Különben is, ha a nagyasszony, meg a pap nem zsörtölődnek a fiakkal, akkor nincs is itt ok a beszédre.

Az apró, sovány asszonyka fölkel a székről. Összeszedegette az asztali gyolcs-kendőket. A madárhusu, szelidképű teremtes inkább látszott Lőrinc ur hugának, mint életepárjának. A ház fejét koránöreggé hizlalta a bőséges konyha, meg a messziföldön híres Czibak-étvágy. Tizenyolc fogást együltében tudott végigenni, míg a nagyasszonyka örökké izgett-mozgott, mint a szücs-tű. Ez a fürgeség tartotta fiatalon, ránc nélkül a derüs orcáját, üdén a cakkos puha száját.

Hogy az asztali kendőkkel végzett, a tálas felé fordult. Lőrinc ur selymán pusmogott a bortól csepegő, tüskés bajsza alá. Odakacsintott a mellette fészkelődő kislánynak.

- Mézes pempő...!

Azzal lopta is nagy mancsával Cilike tányérjára az édes holmit.

A gyerek röpdösött, két kézzel kapott utána.

Az asszonyka visszafordult.

- Ejnye már, ejnye! Rosszabb kegyelmed a pulyánál is édes uram. Betegre éteti azt a kislányt, meglássa. Inkább körtvélyt adott volna neki!

- Ehet a kertből, amennyi belefér. De pempő nem lóg a fán, igaz-e babám?

Cilike teli pofácskával adta közre a maga bölcsességét.

- A fán rossz fiu lóg!

- Ejnye szedte-vedte kis békája! Te tán nem ott lógsz?

A gyerek a fejét rázta.

- Cilike nem lóg. Rossz Péter lóg.

- Aztán mért rossz neked a Péter, te marmancs? Bántott talán?

A kislány pipiskedve nyalogatta a száját.

- A madarat bántotta Péter! Sirt a madár.

A nagyasszony szemrehányólag nézett a bűnösre. Az apró legény vállába kapta kurta nyakát. Ugy pislogott ki a galléros hacokájából, mint a teknősbéka.

- Hásszen neki fogtam éppen, - motyogott duzzogva.

Majd mentegetőleg tette hozzá:

- Ugyis csak veresbegy vót.

Cilike azonban nem hagyta az igazát. Feléhadonászott.

- Nem veresbegy! Madár volt, te butuj!

- Te vagy a butuska, amiért eleresztetted!

Fülöp páter helyénvalónak ítélte, hogy megmozduljon a széken. Csontos homlokán szigorú redőkbe futott a bőr. Savószínű szeme összehunyorgott a fehéres-szőke, gyér pillák alatt.

- Szilencium, - szólt. - Honnét veszed ezt a kulináris hangot, fiam? És egyáltalán: mióta van szava gyereknek az asztalnál?

- Hagyd őket atyus, had kötődjenek - csitította Lőrinc ur.

De a papot nem volt könnyű elhallgattatni, ha egyszer belefogott. Lekoppintott keményen az asztalra.

- Ugy! Ugy! Adj csak lovat alájuk. Főképp ennek a diszpalántának. Mintha nem anélkül is hét ördög laknék benne. Alig hogy kisarjadt a pendelyből, már se bírok vele.

- Hát tudod páterkám, ez bizony keménykötésű fattyu. Czibak a javából.

A papnak mozgolódni kezdett az orracimpája. Vékony volt az, mint a pergamen. Az egész ember maga is, mintha valami sárgás pergamen-bőrbe kötődött volna. Átlátszott, mint a lantorna. A könyöke, az álla: csupa él, meg szöglet. A vékony, laposszélű száján se látszott szín, mert az ajkát beszitta, ha beszélt.

Most odalegyintett Lőrincnek kedvetlenül.

- Czibak faj? Le se tagadhatnád. Parlagi-jancsi, mint ez az ifiur itten. Ez meg verekszik, akár a dúlók!

- Ejnye a mindenedet, - csattant föl a ház ura. - De már ez nem igaz, páter. Orvul törtek a kölyökre! Haddal megtámadták! Szóval megsértették! Birtokában megháborították! Csatában verekedett a fiu, nem a góré mellett. Maga földjét védte.

- Nem az ő földje.

- Mennydörgős mennykő, meg egy nagy istennyila! Hát ki másé volna? Talán Csákyé? Te pártütő! Az ellenség mellé szegődöl?

- Én az igazság pártján állok. Az a föld vitás. Se a tiéd, se Csákyé. Azé lesz majd, akinek a király ítéli. Ha egyszer a törvényhez fordultál, várd ki az igazságod.

- Törvény, igazság? Ebben az országban? - Harsant fel Lőrinc és áthajolva az asztalon bömbölt a páterre. - Aki birja, marja! Az a törvény. Dobzse Lászlónál keresel te igazságot? A piacon mérik hat ezüst dénáron, az is hamis. De abban legalább van annyi tisztesség, hogy belevörösödik a maga rusnyaságába. A gazdájában ennyi sincs! Prágában megpofozták: oda se hederített neki! Házasságszédelgő! Cenk! Pipogya! Lator! Ugyan kire gyújtották rá a prágai örömtanyát? Kiről éneklik utcahosszat, hogy ól-tárhoz való, nem oltárhoz? Filius meretricis! Vénasszony! Piha! Ez neked király!

- Akkor se volt különbség, mikor megválasztottátok. Most ne panaszkod.

- Választotta a Belzebub, akinek fajtája! Hát akartam én? Akarta a tüzes kéneső!

Hirtelen ötlettel rámutatott a papra.

- Tik akartátok, csahosok! Ránk jöttetek falkástul. Ahány csuhás, mind ellenünk rőffent. A sok cseszkó-fattyu! Bakács Tamás, a kerékgyártó ivadék, meg a többi sehonnai, mind rajtunk nyomakodott!

Szakadt a szó a szájáról, kopogott, mint a kőzapor. Hasztalan békítette a nagyasszony is. Csak keresztül

bömbölt a galamb-bugáson, meg se hallotta a magaverte zajban.

- Félítették a koncot, sok hitvány, szedett-vedett népe! Félítették, hogy kiveri a pampulátokból, ha megint valami Mátyás-kötésű ember kezébe kerülne az ustor. Koncot? Gólyaheppet! Hisz még ebek se vagytok. Moslék kellett nektek! No, most aztán lefetyelhetitek. Egyétek meg, amit főztetek. Titeket pedig egyen meg a fene.

Mérgesen dobogtatta a padlót.

- Én ugyan ki se huztam a lábamat Biharból, amióta az én uramat, Corvin Jánost eladtátok a polyáknak! Egyetlen tisztességes jómagyar se huzta. Had pusztuljon minden darabokra! Akkor majd meglátjátok rablók, hajdemákok, hogy mire vittétek Árpád apánk népét.

Nagyot fűtt, mint a hordó, amelyikben meglazult a dugó. Körülpillantott a népén. Péterke a vendéggyerekkel csipős-csókát játszott az asztal alatt, de az Imre szeme rajtaállt figyelve, fénylőn, mint két fekete üveggomb. A Lőrinc ur valahanapján való arcával fordult az apja felé. Látszott rajta, hogy kemény megállhatásába kerül ez a szájszorongató illem.

Palota ura felrántotta a vállát, elbékült a fia ragyogó képén.

A pátert azonban nem lehetett ilyen könnyen leszerelni. Az csak hajtotta a magáét tovább, mint a száraz-malom. Szeliden szólt a hangja, de ez a szelidség olyan volt, mint

a dolomit-szikláé, mely jámboran elfekszik az utban. Sem áthatolni, se kimozdítani nem lehet a helyéből.

- Lőrinc, Lőrinc, - csóválta a fejét. - Lassan a testtel! Ugyan mi hasznod lenne néked abból, ha elpusztulna ez a szerencsétlen ország? A romlásával te magad is buknál. Hasztalan dugod homokba a fejed. Mire akkor neked minden igazságod?

Amaz nem felelt. A pap örölte tovább állhatatosan, mintha a breviáriumát olvasná.

- Éppen, hogy a tettek ideje érkezett el, ember! Szükség van mindenkire. Nem érünk itt a harsogással, a duzzogással, a buszmagyarkodással semmit Ami történt: megtörtént. Se én nem akartam, se pedig te. Nálunk nagyobb ur döntött. A felső rendelés.

- Hogy az átok üljön a nyakunkra?

- Igen. Hogy el ne zsirosodjon ez a nép. Nekünk halál a nyugalom. Gutaütés. Nekünk az kell, hogy a tűz égjen, a föld rengjen a talpunk alatt. Hogy kiostálódjon a sok széthulló szemét és ne maradjon, csak a tűzálló, a vihar-bíró magyar. A jövő fundamentoma. Soká ment jól a dolgunk, ne felejtsd! Mátyás tenyeréből galambok szálltak. Béke, gazdagság, műveltség. Bizony megártott. Elfajzottunk.

Lőrinc ur fölvakant.

- Veszett istennyila! Mátyás kezében ott volt a kard is, a pálca is. Az a baj, hogy idegenek ültek az örökébe. A békéből tespedés lett. A bőségből háj. A miveltségből idegen cafrang. Humanista kótyagosság. Métély!

A pap ezuttal helybenhagyólag bólintott.

- És züllött erkölcstelenség. Arannyal veri ki a Krisztus keresztyét, de leméri lattal és eladja magát érte a sátánnak. Megtanult élni a magyar, hanem elfelejtette: hogy kell meghalni ahhoz, hogy élhessen.

Czibak a bajsztát rágsálta fanyarul.

- Apáink orcája pirulna, ha látná, mivé korcsosultunk az idegen miveltség zabálásában. Meglásd papom, belégebbedünk!

Fülöp kirázta az arcába hullott kenderszőke haját.

- Élni fogunk, - mondta konokul. - Sok száz évre porciózták ugyan a hibáinkat, de az erőinket is. Nem félttem én ezt a népet, ha mindjárt érzi is a bőröm az időt, akár a macskáé. Nem porlik az agyag a lángban, hanem megkeményedik. Üsd a tüzkövet: szikrát ad. De hagyd a kényelmes meder-ágyában: homok lesz belőle. Kell a magyarnak a fájdalom, hogy emlékezzék és a veszedelem, hogy eggyé ébredjen.

- A halál is?

- Az is. Hogy föltámadhasson.

Lőrinc epéjéből kibuggyant a nevetés.

- Nézz végig az országon! Nézz végig az urainkon! Zsebrákok! Bujnyikok! Vágánsok! Mind a maga bendőjeért tülekedik. Ki rangért, ki birtokért, ki másegyébért. Hányat látsz, aki testét-lelkét tudná áldozni a fajtájáért? A fejét a tőcikre tenni és meghalni ha kell, a magyar gondolatért? Nem páter. Ebből nincs föltámadás. Velünk, kivert és elbujt aporkanokkal kivész az igazi magyarok irmagja is.

A pap a szája szélét majszolta.

- Hát miért bujtok el akkor? Mért nem plántáltok új csemetéket a kiszuvasodott fák helyén? Tik, akik asszonyt, családot ösmertek? Mért szorongatod itthon te is a fiad? Mért nem küldöd, hogy lásson, tapasztaljon és ember legyen belőle, aki tud példát mutatni, ha kell?

- Hova küldeném? Az udvarba? Ahhoz a jöttmenthöz? Abba a moslékba, amit fölka-vart?

- Csáky nem jöttment. Csáky magyar. Jómagyar és hozzá Corvin-párti, akár te magad. Mégse birsz megfé-
rni vele. Pedig sógorod, osztályos atyádfia is.

- Hisz ez a baj! Azon kapunk hajba mindig éppen! -
Csapott le Lőrinc ur tenyere.

A pap hümmögött.

- Igen, egy semmi-darab földön. Ezt a boldogtalan országot meg ebek szerdekére hagynád.

- Dejszen az én igazságom az én becsületem. Meg az országé is! Nem egyezkedés kell nekünk, hanem kard, az ebadtát! Beleprüttykölni, ahol viszket. Vivát Corvin János! Pokolra a prézsmítálókkal! Tüzzre a vénasszonyokkal! Legelől veled, te pap! Megsütni ropogósra, mint a pünkösdi kappanyt.

Most már a lábával is segített táncolni az asztalnak.

Cilike megriadt, futott a nagyasszonyhoz, aki a tálas mellett rakosgatta az egybe-járó ezüstpoharakat. Czibakné rápiritott a viharos urára.

- Ejnye, ejnye. Ijesztgeti itt kegyelmed ezt a kislányt! Ne félj lelkem a bácsitól, nem bánt az senkit.

- De süti a papot!

- Hogy sütné! Csak beszélgetnek.

Lőrinc ur megröstellkedett. Intett a rend-szolgának.

- Jöhet az a kézmosó lé-lötty!

A nagyasszony maga készségeskedett a kannákkal. A hangos ember azonban ráripakodott harsogó gyöngédséggel.

- Ne ficáncolj tubám, az ámmenedet! Mire akkor ezek a léhűtők?

- Sokra is menne velük kegyelmed! Ehol ni! Nem táblaolajat töltene ez itt a vízbe, szagositónak? Rózsaoilajat, te mázna!

Kikapta a legény hóna alul a törülköző kendőt és az orra alá rázta.

- Avíttat adtam én neked, te Isten hét csapása? Ki akarsz szólatni Csákyékkal?

Lőrinc ur hamar betelt a hanggal, ha az nem tőle eredt. Odahunyorgott a papra. Az elértette, fölállt. Széles keresztet vetett.

- In nomine patris, - kezdte az asztali áldást.

Egyszerre csönd lett.

Ima végén Lőrinc ur jót cuppantott az elnémult asszony orcájára. Fülöppel kezét rázott, hogy a páter tüstént kieresztette a beszívott szája szélét.

- Conducat sanitati!

A két fiunak egy-egy barack jutott a fejbubjára.

Imre kezét csókolt. Rajta felejtkezett az apja arcán. Határtalan bámulat volt ez a fénylő pillantás.

Palota ura az asztali harangra ütött.

- Na most aztán bebujhat az a Csáky követ!

III.

A szer-szolga fakóképü, sandanézésü embert tuszkolt be az ajtón. A hétszer-görbe nyurga legényt, követi minőségében láthatólag dagasztotta a büszkeség. Ujmódi, deákos ruháját kényesen igazgatta. A küszöbön megállt, körülhajlongott.

- Servus humillimus nagyjó uram. - Kántált vékony hangon, mely épp olyan szintelen volt, mint a nap-szivott haja. - Én lennék az a várbeli íródeák, Nicolaus Szappan.

Ünnepélyesen körülnézett, várta a hatást.

Ami azt illeti, méltán tarthatott igényt némi figyelemre. Kevéssel előbb csöppent ide Wiennából, ahol tutorának, Csáky Miklós püspöknek jóvoltából a magasabb tudományokat kellett volna elsajátítania. Igen ám, de a diák kirugott a hámból. A megmozdult paraszt-vére belesodorta egy »Bund-Schuh« összeesküvésbe, úgy, hogy ajánlatos lett számára minél előbb keresni a messzit. A püspök levette róla a kezét. Maga mellett se türte tovább. A félbemaradt magiszter-jelölt hát fogta a cíkmókját és arrébb nyitott egy kapu-kilincsel. Beajánlkozott a püspök öccséhez, Csáky István grófhhoz Körösszegre, íródeáknak.

A gróf felfogadta. Biharban szabadabb világ volt, itt békén éldegélhettek a husziták, sőt előterjesztést is tehettek Ulászlónak az egyház megreformálására. A hajukszála se görbült meg érte. Mért nehezményelte volna Csáky István a deákjától azt, amit Pruisz János váradi püspök ur annak idején olyan türelmesen megengedett az egyházmegyéjében?

Igy került Miklós a körösszegi várba, hogy ott a progressziót és az új tudományokat képviselje. És bár láthatólag nehezére esett, mégis igyekezett tőle telhetőleg lebecsátkozni a konzervatív bihari fölfogáshoz.

Lőrinc ur rásandított a híres legényre. Végigmustrálta. Rosszalólag csóválta a fejét.

- No, szalve kendnek is magiszter Kappan, ha már egyszer kakas nem került a körösszegi várban.

- Szappant mondtam instálom. Minthogy az lennék, Nicolaus Szappan.

- Elég baj, amice, ha még ennivaló se vagy! Mert én ugyan a képemhez nem mázollak! Hát: quid tulisti akkor?

Megnevette a saját szavait jóízűen.

Fülöp páter a homlokát ráncolta, a fiuk összekuncogtak. Még a kislány is velük csipogott. Épp a jövevénynek borult el a kedve. Süvegét a markában forgatva pillogott, mint akinek bogár csapódott a szemébe. Végül is egyenesre rándította a derekát.

- Követnek küldtek engem uram, - mondta - itt az irás róla.
A nagyságos Comes sürgős választ vár reá.

- Választ-e?

A deák helyreigazodott önérzettel bólintott.

Lőrinc ur átvette a levelet. Hemmegett, forgatta. Megnézte rajta a pecsétet. Aztán odafricskázta a papnak.

- No páterkám, ez már neked való. Ehol ni! Rágjad. Hátha okosabbak leszünk tőle.

Fülöp atya fölmetélte a levelet. A porzót lekefélte róla a csuhája könyökével. Fennhangon kezdte olvasni, illő mód, előbb a levél végét:

»Datum in castro nostro Körösszegiensis, feria quinta proxima, ante festum beati Luce evangelistae. Anno Domini 1504.«

Palota ura az ujjain számolt. Majd a páterre hökkent.

- Megálljunk hé! Mennyi ez magyarul?

- Mindszent havának tizenhetedik napja.

- Né, a koránkelését a csavaros eszednek! Hogy tudtad ilyen gyorsan kiszámítani?

- Ugy, hogy ma ennyit irunk.

Lőrinc ur elbázsalyodott.

- Azám, a mirigy érje el! Csakugyan. Erre nem is gondoltam. Folytasd akkor.

Fülöp átsikánkozott a levélen. Végére érve összehajtotta, letette. Szikár ujjával malmozni kezdett. A mennyezetet nézte.

- Te ugyan jól megkaptad Czibak Lőrinc! Ne vesd a szememre, hogy rosszul neveltem a fattyad. Amit tud, nem tőlem tanulta. A te bünöd, ember.

- Micsoda?

- Hogy le-bölényborjuzzák! Le bugaci-lacizzák az urfit, aki jobbágy-kölykekkel cimborál, ököllel virtuskodik, halat oroz, mint a többi futóbetyár. Injuria! Violencia! Orgazdálkodás! Ezek a vádak.

Lőrinc ur tüsszögve nevetett. Ide-oda hánykolódott a széken.

- Tréfás legény ez a Csáky sógor. Mi? Hogy a seb egye meg! Mit szólsz hozzá atyus?

- Approbálom a vádat Jézus szent nevében. Ámen.

Kezével engesztelhetetlen mozdulatot tett.

- Mert a fiad még ennél is pogányabb martalóc. Igenis. Bujálkodó nőrabló. Zsivány!

Imrének arcába szaladt a vére. Fogai megmártódtak a zsirosfényű szájahusában. Lőrinc urra villant, hanem az másfelé ügyelt. A pap hergelődését nézte vidáman.

- Vakapád, csuhás! A háboru nem létánia. Mit értesz te ehhez? A zsákmány: zsákmány. A lány fogoly: felprédáltatott. Igenis, itt tartjuk. Váltsák ki! Szatiszfakciót a fiamnak, amért belekapcáskodtak! Takarodjanak le a szigetemről.

Fölsziszszent.

- Ők mernek fenyegetőzni! A Csákyak!

- Add vissza nekik a gyereket.

- Nem adom. Nyárson piritom. Megeszem.

Átnyult az asztalon, megkapta az apróság tarka rokolyácskáját. Mint valami pántlikás kismacskát az ölébe emelte. Rácsattogtatta a fogait.

- Hámm.

De a gyerek nem ijedt meg már. Visszasikongott a nagy behemót emberre:

- Hámm.

Lőrinc ur a szakállá alá temette a szöszke fejecskét.

- Hogy én ezt visszaadjam? Várhatod páter. Csákyék támadtak, ők kezdték brachiummal. Hát most én is brachiummal élek. Nincs jog-feladás! Amilyen a mosdó, olyan a törülköző. Talán még bocsánatot is kérjen a fiu? Mi?

- Igenis kérjen! Tegye jóvá, amit vétett. Vigye vissza, amit orzott. Te pedig válaszolj a levélre. Adj elégtételt a kölyökért, aztán fenekeld meg, mint jó keresztény apához illik.

A szava csörömpölésbe veszett. Imre elül neszezve hullt le az óntányér. Az asztal táncolt előtte. A széke is recsegett.

Hogy a vitatkozók odapillantottak, visszamerevedett ugyan mozdulatlanra, hanem a tekintete zord maradt.

Lőrinc ur rásandított. A sarkantyuját megakasztva a padlóban, a papra kuncogott.

- Virgácsot? Azt leld! Olyan tarcolán dolmányt szabatok a fiunak, hogy fűtül! Meghányatom zsinórral háromsorosan, legényesen. Huszonöt ezüstgombbal pitykéztetem meg! Aztán zománcos boglárt rá vagy nyolcat! Ezüstcsipkével, nyusztal megprémeztetem az ámmenit! Olyan cifra-alakos sujtást rakatok rá, hogy a menydörgős menykőnek is kilóg a nyelve, mig végigfut rajta! Olyat! Tudod? Nahát.

- Ugy-ugy. Csak növeld a szarvát, ha már egyszer bölényborju a neve! Legyen mivel döfjön. Gyerekedben fog megverni az Ur haragja!

- Vagy inkább az ostoba szolgájában, amilyen te vagy! Ne papolj páter, hanem fogd a kalamust és irjad!

Fülöp vállatvont, előhozta egy szőnyeggel letakart oldalasztalról a rakottmivü levelesládát. Pártázott fliáderszékénykéből friss ludtollakat, porzót lomolt ki. A téntatartóért Pétert futtatta a tanulószobába. Nyomott vagy két girát és egypár nehezéket az ágas ezüstholmi.

Hogy nekikészült, beleütötte a pennát a bodzalébe.

- Hallom.

Lőrinc ur az asztalra ütött.

- »Te Csáky!«

A pap beledugta vékony orrát a papirosba. Végighuzta fölötte egyszer, kétszer, háromszor.

Amaz végül is kigurult a türelméből.

- Mi a tüzes kénesőt firkálsz ott annyi ideig?

Fülöp eltartotta magától az árkust.

- »Spectabili et magnifico comiti Stefano Csáky de Körösszeg et...«

- Istennyilát! Én azt mondtam: »Te Csáky!« És magyarul mondtam, nem deákul. Ezzel a fajtával nem hivataloskodunk. Punktum.

- Ha ők úgy irtak, neked is úgy illik rá válaszolni!

- Engem ne oktass!

- De oktatlak, mert oktalan vagy.

- Ird ahogy diktálom!

- Nem irom.

A páter letette a tollat.

Lőrinc ur meghökkenve pislogott rá. Hadilábon állt a kalamáriszal, betükkkel a bihari nagyur.

Hogy Fülöp csakugyan nem mutatott hajlandóságot a továbbkөрmölésre, fölkapta a porhintőt.

- Irod?

- Nem.

Zsupsz!

A porzó a földhöz teremtdött, hogy mind kifolyt belőle a finom szitált homok.

Fülöp meg se fordult. Röpítette utána a tollat.

- Erigy no, te is.

Miklós deák elnyikorodott.

- Mit röhögsz makutyi? - Csattant rá Lőrinc ur.

- Könyörgöm, a levelet, - jártatta düledt ádámcsutkáját az ember.

Majd, látva, hogy az uraságnak elsötétül a kedve, sietett előzékenyen hozzátenni:

- Köhögök egy kicsit.

- Ugy! Levelet köhögtél amice! Aztán mire neked az a levél mondjad? Nem használ az se gazdának, se a fiának. Az az olvasatlan, amit a vastagjára kapott, ugyan le nem lappad tőle.

A követ buzgón helyeselt. Pisolyogva dörzsölgette a tömpe orrát.

- Szerény véleményem egyezik a nagyságodéval.

Lőrinc ur elsötétült.

- Hallod-e! Most aztán igazán röhögtél.

- Méltóztassék talán differenciálni. Nem nevettem, csak mosolyogtam. Ez kettő.

- Micsoda? Bevallod? Rajtam mersz vidulni?

Miklós deák ijedten kezdte összekeresgélni a szája szétfutott ráncait.

- Isten ments nagyuram! Derültségem a Csáky-ifjakat illette.

De Lőrinc ur, ahelyett hogy enyhült volna a mentségre, még jobban nekiruccant.

- Hej te cenk, te Judás-ivadék! Hát ki kutyája vagy te? Az enyém, vagy Csáky uré? Mi? Hát hogy mersz te akkor az én pártomra szegődni?

A küszöbön termett, kirivalt.

- Hajduk, hé! Ide hozzám!

Kettő is bokázott be az ajtón.

A ház ura a megszeppent deákra mutatott.

- Hamar huszonötöt a bitangra azzal a hoppmesteri pálcával! Tanulja meg a himpellér, hogy mivel tartozik gazdájának az eb!

Szempillantás alatt a heverőn hempergett a deák. Onnan óbégatott a pálcásra:

- Hozzám ne érjen kend! Mert az én személyem a Csáky gróf ur személye. Én követ vagyok itten. Aki engem megbánt, az őtet bántja meg!

Lőrinc ur rábiccentett.

- Ugy. Akkor még ötöt a hegyébe!

Palotán nem volt szokás kétszer ismételtetni a parancsot. Hasztalan vertyogott a deák. A legények leporciózták az ítéletet. Ugy, hogy a kézbesítés helyén hosszan kiöltötte nyelvét a rázsa-posztó.

Mikor az igazságnak ilyenformán elég tétetett, a vén szittyá intett az elnyult embernek.

- No mágiszter Csattan, most aztán föltápáskodhat kend. Válaszomat otthon előadhatja kend. Ha pedig közben elfelejtene valamit, akkor csak lapozza föl a leveles fertályát. Rajta az üzenet.

A deák összeszedelőzködött.

- Feudalizmus, - sziszegte dühösen, mintha valami csuf szitkot mondott volna. - Ugy látom, hasztalan gyüölködnek egymás közt az urak. A gyöngébb hátán összetalálkoznak. A jog méltósága nekik semmi.

- Ne motyogj, lódulj! Azzal jöttél, hogy sürgős az izenet.

A követnek fojtott lángot vetett a szeme.

- Hej, ha a Comes ezt a feleletet megkapja!... Itt ugyan kő nem marad kövön. Megdulja Palotát minden bennevalóstól. Mert ez ultimátum volt.

- Gondolod? - Kacsintott Lőrinc ur és megfeszegette a nadrághasítékában a két öklét. Aztán fölemelte egyik nehéz szekernye-csizmáját. Kirugott.

- Akkor a pecsétet se felejtsük le róla!

Harsogva felkacagott. A gyerekhad utána.

Csak a nagyasszony és Fülöp páter maradtak némán.

Lőrinc ur elégedetten dülleszkedett a páter elé.

- No atyus, hát megtakarítottam egy levélírást!

Fülöp kitolta maga alul a széket. Fölállt, sarkonfordult.

Szó nélkül ment ki az ajtón.

IV.

Lőrinc ur jól tudta, hogy a déli beköszöntő Körösszegen se fog lemulni méltó fogadjisten nélkül. Följárta hát a várat.

Palotát ugyan csak a Czibak-önérzet nevezhette ezzel a nagyhangzású szóval. Igazából véve nem volt egyéb jól megerősített emeletes kastélynál. Fehér falaival, piros tetejével hivogatólag kínálkozott egy kis zöld halomka tetejéről a váradi uton jöszménkedő uraságok elé. Egyedül a négy szegletén ágaskodó bástyatornyok, meg a körbe

futó vastag falak csipkés lőréseiből kikandikáló szakállas ágyuk vontak harcias redőt a barátságos képre.

A négy torony közül kettőnek Lőrinc ur már régebben kiüttette a mellső falát. Ülőpadokkal látta el és csinált belőlük »szakállszáritót«. Itt tanyázott a vén sas legszivesebben, ahonnét szabadon ellátott messze, az erdőborította szép bihari hegyekre.

A lakóház mögött négyszögletes diszkertecske pompáztatta virágait. Mellette gyümölcsös és veteményes. A hátsó udvarban volt a méhes, négy rend köpüvel. A fürge méhek döngicsélve aranylották körül a fonott kaptárokat. A méhesen túl kis kerek kőépület sudárodott. Még valamikor Lőrinc ur elődei építették oda hideg-kamarának. Most befuttatva sűrűn hajnalicska-virággal, ejtődzés céljára szolgált és várképpen a fiuk háborus játékainál.

A külső kapu előtt másfél ölnyi mély vízárók futott körbe. A kaput vastag tölgyfapallókból barkácsolták, erősen megvasalva, nehéz pántokkal, kétszeres zárákkal és reteszekkel. Melledzőjén láncos felvonóhid. Az emelet alatt tágas átjáró vezetett az udvarra. Kétoldalt muskéták s a darabantok őrszobái.

Lőrinc ur lehordatta a padokat a szakállszáritókból és pattantyukat vitetett a helyükbe. A főporkolábot az északi toronyba rendelte, a vice-porkolábokat a három másikhoz. Mind mellé virrasztót és strázsát. A felső palotába ajtónállókat. Aztán az udvarbirót hívatta. Rádörgött:

- Ossa kend széjjel a várjobbágyoknak a darabantruhákat! Három lovas a Kőrös-gázlóhoz, kettő a váradi uthoz lódul a szemfülesebbekből. Öt markos legény az emelcsős kapu mellé, öt a külső kapuhoz. Megértette kend?

- Igenis instálom.

- No. A többi darabant a belső udvaron marad. Ha kürtszót hall kend, akkor szedi a lábát a nyakába és jelenti.

- Igenis.

- A lovak nyergelve álljanak az istállóban. Apró-puska mindnek a nyeregkapában, készen.

- Megértettem.

Lőrinc ur a sáfár-ház felé indult. A kulcsár felnyitotta a csikorgó tölgyfaajtót.

- Kend innét kopját, szablyát, fokost, buzogányt, kardot, puzdrát, ijjat oszt széjjel az embereknek. Ki milyenhez szokott. A kiadott fegyvereket számbaveszi és nekem megjelenti.

- Igenis.

Palota ura elégedetten jártatta körül kiülő szemét a sürgölődő udvaron. Később a fegyverhordozóját hívatta. A vén legény jött szaladvást, pedig szép pár esztendőt zötykölt a hajlott hátán. Mind a két markában egy-egy irdatlan bajusz-szárat forgatott. Mire a gazdájához ért, már

tübe lehetett volna fűzni a végüket. A szeme ragyogott az öreg cselédnek, mint a kárbunkulus. Mosolygott hozzá. Pedig ez kiadós foglalkozást jelentett nála. A sebmarta viharos ábrázaton fültől-fülig éktelenkedett egy ilyen mosolygás. Valamikor Mátyás alatt keritette ezt a hasitékot, törökbucsun, vaspénzen.

Lőrinc ur megdöcögtette a vén hajdu vállát.

- No Matykó, hát a mi szerszámunk hogy áll?

- Alássan jelentem, ott vár az ágyasházban. Ragyog, mint az istennyila.

- Akkor huzd ki magad te is.

- Alássan jelentem: meglesz. Aztán kire megyünk?

Lőrinc ur kipöffesztette a mellét. Nagyot ordított.

- Aki ránkjön, az ámmenit!

- Igenis, az ámmenit!

Mátyás sarkon fordult. Loholt a ház felé.

Palota ura az udvarbiróval végzett.

- Idesüssön kend! Föl kell élelmezni a várat, az esetre, ha bentszorulnánk. Hat embert válogat kend az esetebbjéből. Olyanokat, akik nem valók másra. Egyet Írászra küld kend belőlük, egyet Szeghalomba, Csökmőre, Begécsre,

Péntekülésre, egyet meg Bökénybe. Megparancsoltatja kend a jobbágyoknak, hogy tüstént küldjék be, ami dukál. Irásról öt kövér ökör, Szeghalomból öreg bárány, borju, Csökmőről negyven ludfi és tyukmony, Begécsről malac és kappany, Péntekülésről vad meg aprómadár, Bökényből széna, zab, illő mód itt legyen az udvaron idejére. Halat, rákot olvasatlan küldjenek mind. Megértette kend?

- Meg.

Parancs végeztén Lőrinc ur maga is a ház felé ballagott. A rózsalugas mellett tompa dunnyogás ütötte meg a fülét. Benézett. A páter üldögélt ott. A keze köré csavarva ezüstláncon kaláriszemek. Azokról számolgatta az imádságait. Vigan rákiáltott.

- Hé, atyus! Te itt a mennyei tyukokat éteted, mikor nyakunkon a baj? Talán bizony ezekkel a gyöngyszemekkel akarod megparittyázni Csákyt? Egykettő befelé! Vasinget húzz, fringiát köss, elő a buzogányt! Várjuk a hajdemákokat illő módon.

Fülöp meg se mozdult. Morzsolta tovább:

- ... et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo, ammen.

Áttolt egy szemet a lánc hosszabbik száráról a rövidebbre. De mielőtt újból nekifoghatott volna, Lőrinc ur medvemarka lerántotta a csuklójáról az egész füzért.

- Megsiketültél?

A páter fölpillantott.

- Nekem ne parancsolgass! Nemes Székesfehérvári Fülöp az Isten szolgája és nem palotás jobbágy, akit ráncigálhatsz. Akaratom, hitem ellen nem harcolok. Főképp nem olyan ocsmány bujálkodásért, amilyen a nőrablás.

Lőrinc ur úgy elhült, még a káromkodás is belefelejtkezett.

A pap folytatta rendületlenül.

- Én a te vétkeidben részt nem veszek. Ellenkezőleg! Imádkozni fogok, hogy a győzelem az igazság oldalára álljon és hogy a megszégyenülés alázzon keresztényi belátásra téged, te istentelen pogány.

Fölállt, indult a ház felé.

Amaz elkapta a csuhája sarkát.

- Hová mész?

- A kápolnába.

Lőrinc ur fölnevetett kurtán.

- Oda ugyan be nem rakod a lábad!

Rácsörtölt egy léhűtőre.

- Te hé! Lódulj, hozd az imaház kulcsát.

És keresztbe fonta mellén roppant karjait, diadalmasan.

Fülöp végigmérte, megfordult.

- Isten háza van mindenütt, ahol a jámbor ige szól.

Otthagya a kacagó behemótot, ment át suhanó léptekkel az udvaron. A méhes melletti kerek kis kőházban magára hajította az ajtót.

A rozsdás kulcs éleset csikordult a zárban.

Lőrinc ur hahotázott. Nem birt a jókedvével.

- Hogy a vihar söpörjön el, aklostól, csuhástól!

Még a garád tetejéről is dörgött a nevetése.

V.

Az éjszaka békességben telt el.

Virradattal Palota ura talpra serkent. Öltözésnek fogott. Imre bekéredzett az apja fegyverkezéséhez és Lőrinc ur hagyta kedvét telni. Elküldte a hajdut. A fiu adogatta egymásután a harci szerszámain. A sárkányölő vitéz aztán mindegyikhez szakszerű oktatásokat fűzött.

Egy ferdeképű szentet már fölnyársaltak a medvebőrös, pallérozott diófa ágy fölül. A darutoll-csokrot is kiverték

az ágyoszlopokból, a szobafüstölő serpenyő felborítva hevert és a hozzájáró gyantagolyócskák ki északnak, ki pedig délnek, mire a tanulás befejeződött.

Imre hallgatta a magyarázatot, akár az evangéliumi kinyilatkoztatást. Ette a nagy harcos embert elnyelő szemmel. Az Uristent képzelte valahogy ilyennek.

Palota ura is sűrű pillantásokat küldözgetett a falon lógó függönyös acéltükörbe. Ne hiába álljon a keretébe égetve a biztatás:

»Rántsd ezt a superlátot,
Nézd kit szemed lát ott,
Ékes deli szép-e,
Avagy szája-tátott...«

Lőrinc ur szája keményen be volt csukva, marcona bajsza hegyesre kifelve viasszal. Az arc szederjesbe tündöklő színével, meg a husos orr bor-bunkóival persze adós maradt a képmás.

Hogy a szablyát is az oldalára hevederezte, Imre orcáján elnyilt két piros, kerek rózsza. A szemében sóvárgás lappangó tüze égett.

- Édesapám, vigyen magával!

- Hova te?

- Ki. A Csákyakra. Megülöm én a lovat. A kardot is rám bizhatja kegyelmed.

- Tudom fiam. Én tanítottalak. - Hagyta helyben amaz, melege olvadt hangon.

De a fejét megrázta hozzá.

- Nem babra megy itt a multság, hékás, hanem kopoltyura.

- Annak se szükölködök hijján.

Lőrinc a homlokát ráncolta.

- Ej, nyughass! Mit szólna anyád, ha bajod esnék? Itthon még a te helyed, míg egész megtollasodsz.

- Édesapám rég kipróbálta a kardját az én koromban.

- Akkor más világ járta, pajtás. Más világ, más emberek.

- Kegyelmed ugyanaz volt, én meg a fia vagyok.

Nem lehetett kitérni előle.

Lőrinc ur hát megmángorolta a gyereket a két karja közt. Fölemelte a legénypihés állát és belenézett a két csillogó szembe.

- Olyan-igen rádért a mehetnék?

Imre csak ütögetett a fejével.

- Teremtette, ha egyszer Czibak-vér szorult beléd!... Gyere no.

A fiu elkapta azt a kemény kezet, mely olyan lággyá tudott puhulni az ő selymes, kondor hajában. Féltérdre ereszkedve rányomta a forró száját. Ropogott a dereka csontja a hajladozásban, de azért sugárzott, akár Lőrinc ur, ahogy most meg ő szerszámozta a fiát.

Nem sok idő maradt a gyönyörködésre. A vén Mátyás becsördült az ajtón.

- Alássan jelentem, ordétanak a tülkök!

Palota ura fütttyentett.

- Megjöttek a lovaslegények?

- Igenis igen.

- A gázló felül?

- Igenis nem.

A sárkányölő jókedvűen kurjantott.

- Nézd a bitang Csákyt! Megkerülte Palotát az éjjel. Cselt akart vetni. Későn keltél ahoz, sógor!

Kapta a sisakját, törtetett kifelé.

Amazok utána.

Lent dübörgött az emelcsős hid. Hallatszott, amint a lovas staféták egymásután bedörömböztek a kapun. Az udvar közepén Lőrinc ur fogadta őket. Lovon ült már, kardja a markában. A nyeregkápában két apró puska, a derekán fokos. Imre mellette rigázta a veszkődő lovát. A darabantok négyes sorjában mögöttük. Mátyás a markát pökdöste. Két irdatlan kópja a balvállára vetve. Beillettek volna petrencének.

Lőrinc ur türelmetlenül rivallt az érkezők elé.

- Mozogjatok hé, a kutyafátokat!

A staféta odaugratott.

- Alássan jelentem: gyűnnek.

- Sokan?

- Instálom, elegecskén.

- No akkor induljunk, emberek!

A jövevények beálltak a sorba.

Lőrinc ur a lovát táncoltatta a nagyasszony ablaka előtt. Imre is fölplislintott, hogy ugyan látják-e fentről? De az asszonyok házában, a kidüllesztett hasas rostélyok mögött néptelenek voltak az ablakok.

Csak a szent Lőrinc szobor alatt villódzott egy kis mécses halavány fénye.

VI.

Az őszi reggel még alig derengett. A bihari hegyek sűrű párafüstöt pipáltak a palotai sikra. A lustán kászolódo nap sugarai alig vánszorogtak a felhőző ködben.

Óvatosan nyomult előre a palotai csapat a váradi ut nyárfái közt. A kanyarulatnál kis erdő zárta el a sikot. Itt megálltak. Az előrs lóra hasalva meresztette a szemét.

Lőrinc ur hadi rendbe osztotta az embereit.

- Kentek a bozótba huzódnak. Kentek a csepőtésbe. Aztán csinján a hanggal! Kürtszóra: hegyibe!

Mátyás hozzátette:

- Csak a bubját az ebadtáknak!

Lőrinc ur az ut mellett kétoldalt félkörbe állította maradék lovasait. Ő maga kihaladt az utra. Imrét Mátyás mellé parancsolta, a háta mögé. Odahunyorított a vén hajdunak.

- Ügyelj rá, nehogy szeleskedjen!

- Értem.

Tanítványa volt Mátyásnak a gyerek a harca játékokban. Növelte a máját, hogy elsőhadba is mellőle indul.

Füleltek, vártak.

Amazok gyanutlanul közeledtek. Már a kiserdőből hallatszott a lovaik nyerítése, a fegyverzörgés. Egy-egy káromkodás is néha, vagy kacarászás.

Imre izgult. A kardját próbálgatta, hogy könnyen jár-e a tokjában.

Mátyás kicsinylőleg vonogatta a vállát.

- Vasingesek ezek, urfi. Ropja itt az agyonisten. Aztán, majd ha földön az eleje, ráérünk babrálni.

- Adja hát ide kend a kopjám, had szorítsam.

- Foghatnék a keze?

- Ühümm.

Az előörs most vágatott vissza. Alig érte be a várakozókat, mikor kibukkant a cserjés mögül az ellenséges csapat eleje. Szoros rendben vonultak az uton. Az élen két lovag. Tereferélnek. Bizonyosan a hadi stratagémát kovácsolják. Az egyik Palota felé mutogat, a másik követi szemmel az irányt.

Lőrinc ur magához intette a kürtöst.

Imre alatt nagyot ugrott a tüzes csikó. Mátyás elkapta a menteujjat, hogy netalán hiányos hadi oktatását sietve befejezze.

- Urfi?

- No.

- Arra vigyázzék, mindég elsőnek üssön!

- Jó.

- De sebesen ám! Kettőt, míg amaz egyet.

- Jó.

- Nem kell sokat teketóriázni. Itt nincs személyválogatás. Ahogy jön. Tudja?

- Tudom, tudom.

Az öreg rávigyorgott a tanítványára. Az visszasomolygott. Aztán mind a ketten lecsapták a sisakrostélyt. A kürt éleset bődült.

Lőrinc ur hangja tulrikoltotta.

- Hajrá!

Mint a fürgeteg, viharzott elő hirtelen a palotai csapat a bozótból. Elől Palota ura. Bömböltek, harsogtak, mint a kárhozottak. A káromkodásuk kopogott.

Amazok hátratorpantak ágaskodó lovaikon. A meglepett csapat szitkozódva riadt a váratlanokra. Néhány lovassal megfordult az ijedt paripa és törtetett hanyatt-homlok

vissza az erdőnek. Egy pillanatra összekavarodott az uton minden, a fejvesztett kapkodásban. Csak az elül vezető dalia állt helyben, szilárdan. Kurta tekintettel fölbecsülte a rohamozókat és megrázta dacosan a fejét, hogy a medályos süvegéről a strucctüzek tollai az arcába hulltak.

Ezuttal ő is kiáltott.

- Kard ki, kard!

A szablya sikoltva siklott ki hüvelyéből. A lovag megsarkantyuzta lovát. Szembe ugratott a páncélos óriásnak. Erre összeszedelőzködtek az emberei is. Kettő szökött egyszerre a gazdája elé, testükkel pajzsnak. Rontanak a támadókra. Egyiknél kopja, másiknál apró puska.

Lőrinc ur karddal fogadja a kopjást. Fölvágja a hosszú vasalt nyelet, hogy aláférközve földre rántsa a legényt. De a kopja hegye a sisakba futott, leütötte. Palota ura ottmarad födetlen fővel. A másik ráemeli a puskát.

Egy szemvillanás és a darabant röpül a nyeregből. A puska a levegőbe durran. Imre pedig fölujjong az első remeklése öröme. Néz vissza az apjára, hogy ugyan látta-e? Lőrinc ur azonban nem lát semmit. Szédülten inog a nyeregben a kapott ütéstől. A strucctollas épp most ért hozzá. Annyi ideje nincs már a fiúnak, hogy a hosszunyelű kopjával meg is fordulhasson. Csak ordit egy nagyot és behunyja a szemét, hogy ne lássa, mikor az apja feje összecsókolózik az ut porával.

Kiáltás rázza föl.

- Lőrinc bátyám! Így fogadják a vendéget Biharban?

Imre szemei fölpattantak.

Az apja sértetlen. A strucc tollas kardja áll a levegőben. Lőrinc ur is eleresztette a magáét, nagy bámultában. A széles penge ott hintál a csuklósíjjon.

- Megálljunk legények! - Rivallt a hátul törtetőkre.

Majd a strucckalpagoshoz fordult.

- Hát ki vagy te, hallod, hogy Lőrinc bátyádnak tisztelsz, mikor én a fejed akarom befokasztani?

Fiatalcsengésű hang felelt rá vissza:

- A kegyelmed atyjafia, akit keresztviz alá tartott. Zápolyai János, Szepes grófja.

Az idegen lovas leemelte a süvegét. A derengő szürkületben látható lett az arca.

Lőrinc ur hátranyaklott a nyeregben, úgy bámulta. Aztán a két tuskó karja élő kereszté tárult. Nagyot rikkantott.

- Jánoskám! Jankó! Te vagy az?

Járt minden porcikája a váratlan öröm izgalmában. Keze reszketett, mikor átnyujtotta a lova nyakán. A két ló is

összeprüszkölt. Kapartak, rugdostak röhögve, mint akik érzik, hogy nem mindennapi dolog zajlik a fejük fölött.

Imre csudanézó szemmel bámulta ezt a megenyhült képet. Az apját egydarabban, meg azt a fiatal lovagot, akihez foghatót még sohase látott. Csupa finomság volt annak minden mozdulata. Az izmos keze fehér, mint holmi kisasszonyé. A szava zengett is, pattogott is, mint az ezüstlant hurja. És a szőke feje úgy ült a nyakán, mintha koronát viselne a homloka.

Lőrinc ur nem győzte tapogatni-lapogatni a jövevényt.

- Ilyet! - Szörnyüködött. - Ilyet! Az én Jánoskám! A Jankó-gyerek! Akit tiz esztendeje szememmel se láttam. Tulok lettem már, úgy látszik, a bihari sásban. Oda is öklelek, ahol ölelni akarnék.

A harsogó hang gyanusan ellágyult, szörcsögött.

- Mért nem szóltál, fiam? Mért nem szóltál előbb!

A lovag nevetett.

- Jól beszél Lőrinc bátyám! Hagytak is kegyelmetek időt nekünk a tereferére! Hisz úgy rajtunk jöttek, hogy az álmélkodásból magunkhoz se ébredhettünk. Lássá, ezek ott még most se tudják, hogy hányadán áll velünk a világ. István bátyám, - intett egy nagybajuszos, horgasorru, szikár lovasembernek - kérem kegyelmedet, jönne ide hozzánk.

A szólitott odaporoszkált. János keze könnyű mozdulattal ivelt az idegen felé.

- Verbőczy István királyi ítélőmester uram.

Czibak ur kihuzta magát. Tenyerében egész elveszett a felényujtott keskeny kéz.

- Salve domine, nékem már nem ösmeretlen. Akármilyen paraszt módjára éljek itt a sásban, a Verbőczy név ragyogó hire hozzám is eljutott.

A másik szerénykedett.

- Rágalmazták az embert. Kit rosszul, kit jól. Nekem az a szerencse jutott, hogy csupa jót füllent rólam mindenki, mintha összebeszéltek volna. Ezért fognak kegyelmetek megcsalatkozni bennem.

- Lári-fári! - Hevült Lőrinc ur. - Bizza azt csak miránk kegyelmed, hogy a magunk szemével lássunk.

A kölcsönös szépeltéseknek János vágta utját. Imrére mutatott.

- Hát ezt az aranyból vert kis vitézt hol vette kegyelmed? Nincs szerencsém ösmerhetni, pedig nagy kedvem volna kezét szoritani vele.

- A fiam, Imre. - Dagadt Lőrinc ur a büszkeségtől.

A legényke nekipirulva fogadta el a nyujtott parolát. János fogva tartotta a kezét.

- Irigyellek apádtól, öcsém.

Imre még pirosabbra biborodott. Hamarjában nem lelt választ se a dicséretre. Azon volt, hogy lovát a fiatal levente paripája mellett tartsa, mikor csöndes poroszkálással megindultak mind Palota felé.

A darabantok mögöttük csörtettek felbomlott rendben. Bár azok még nem melegedtek úgy össze, mint a gazdáik. A hórihorgas, akit Imre kivetett a nyeregből, váltig tapogatta a csontjait. A vén Mátyás pedig azon morgolódott, hogy így füstbe ment a szép verekedés.

Gyanakodva méregette a nyurgát.

- Hovávalósi vagy, hé?

A legény az ujjasához fente vérző, tömpe orrát.

- Zemplinbul, - felelte mogorván.

Mátyás kisörcentett.

- Megette a fészkes fene. - Mondta mérhetetlen lenézéssel.

Kis idő múltán megint csak odabökött.

- Hát a többi kifia-bornya?

- Hát tebbi is Zemplinbul. Masig Trencsinbul. Megint masodik a Szepesbul. Belüle! - Tette hozzá készségesen, látva, hogy amaz sehogyse akar belenyugodni.

Mátyás legyintett.

- Szedett-vedett tótok vagytok, hordjon el a kánya!

Több szóra nem is méltatta a legényt. Betaposódtak a hidon.

A palota ablakait már nyitogatták a frájjok. A sáfárház körül nagy volt a sürgés-forgás. Az ebédlő szalában repkedtek a függönyök. A széthuzós asztal közepén ezüst sajtárcákban frissen fejt bivalytej párolgott. Az ablak mellett nyitva patikaláda, mellette vesszőkosárban gonddal szabdalt tépés, vászonpólyák, vékony deszkasínek.

Készültek itt minden eshetőségre!

VII.

A nagyasszony a gyontáros almárium mellett pepecselt. Virágokat rakott himes csuprokba. A szőnyegkárpitos falakra is jutott belőlük, az edellel írott képek alá.

Lőrinc ur bemutatta vendégeit.

Reggelihöz kitisztálkodva kerültek elő. Sőt János még gunyát is váltott, mert a virágos kétszer-dolmánykáját boldogabbik oldalára fordította.

Jól illett a publikán-zöld fényes tabitselyem a lányosan fehér-piros hosszukás arcához, gyűrűsen váltig bukó szőke hajához. A szeme sötét ibolyakékje derűsen világított a magas homloka alatt. Olyan arc volt ez, melynek friss és mégis finom színeibe bele szoktak felejtkezni a képiró urak. Bár a nyulánk test a kőfaragók vésőjét is megmozgatta volna.

Verbőczy ur a sötét hajszin bársonydolmányát porolta tisztára, úgy jött le szerencsés jóreggelt kívánni a szálába.

A reggelit állva költötték el. Bekapták a papramorgót.

Lőrinc ur, hogy a maga bőven három ejteles kupáját a jövevényekre elköszöntötte, megtörülte csepegő bajsát.

- Na, hogy én kegyelmeteket kishijján megontottam!... De hát honnét is álmodhattam volna, hogy erre kószálsz öcsém?

János a kezelője csipkéjét bodorgatta.

- Váradon jártam gyámapámnál, Szathmáry György püspöknél. Országos dolgokban volt tanácskozásunk. Hazafelé utban aztán már csak nem állhattam, hogy atyafiságosan be ne térjek kegyelmetekhez megmutatkozni.

Verbőczy leült a heverőre. Amazok is letelepedtek körbe, a fal alatt futó padszékekre.

Az ítélőmester eltűnődve mondta:

- Helyesen teszi a fiu, hogy följárja az apai ház régi barátait és a jó magyarok szeretetébe ajánlja magát.

Lőrinc ur legyintett.

- Bizony különb legény is légy Jankó, mint nádor uram! Zápolya Istvánt hamar elragadták a lovak. Nem kell védelmezned ellenem apádat! Kenyeres komám volt a boldogult. Mátyás alatt is együtt fenegyerekeskedtünk. Hanem ami igaz, az igaz. Hogy az Isten fölvitte a dolgát, ajtót se nyitott rám többé.

- Ugy tudom, összeszólalkoztak kegyelmetek.

- Össze hát! - Ütött a combjára Lőrinc. - Mert minek pártolja ő a pólyák Ulászlót, mikor megesküdtünk Mátyásnak, hogy soha el nem hagyjuk a fiát, Corvin Jánost? Ezt már csak meg kellett kérdeznem tőle? No. Apád azt felelte: Arra kell a pólyák, hogy melegen tartsa a helyet. Corvin János pedig még arra se jó. Ennyi volt az egész.

Verbőczy csöndesen pusmogott.

- Meg hogy kegyelmed kardot rántott Zápolya Istvánra.

- Persze, hogy rántottam! Mert: kinek melengessen, ugye? Le is vágom, ha ez a gyerek nincs. De István hozzákapott. Az orrom alá dugta. »Ennek ni! Ha most ez a fiu ilyen nagy volna, őt tenném királlyá!« Az én kis keresztkölykem aztán kibabonázta a kardot a markomból. Kifordultam az ajtón.

János bólintott.

- Ha hibázott apám, meg is lakolt érte. Itt kellett hagynia, még mielőtt a kegyelmed kardjáig nőhettem volna.

- Hagyd el, - csöndesedett Lőrinc - engem is megtaposott azért a fátum, akár az apádat. Ő megjárta, amért megszegte Corvin urunk hűségét, magam meg azért, hogy mellette maradtam. Láttam megfutni Csontmezőnél Mátyás király fiát! Pedig olyan nem volt a világon, hogy egy Czibaknak hátat kellett volna mutatnia az ellenség felé!

Verbőczy hümmgetett.

- Nem a kegyelmetek kardja dolgozott ott rosszul, hanem a Bakács Tamás érsek, meg Erneszt Zsigmond pécsi püspök uram esze járt fortélyosan. Tudja az egész ország, hogy milyen dicső szerepet választottak. Nagy dolog is volt körüljárni a Corvin-gyerek eszén!

- Nagy dolog-e vagy se, nekem az már mindegy. Az én szégyenemet az se mosta le, hogy helyreköszörlte Mátyás fia a csorbát a törökön. Nekem elég volt ezéltre! Hazajöttem sarat dagasztani. Nevelem a borjaimat magam helyett jókatonánknak, becsületes magyaroknak. Legyen

néhány tisztességes kard, amire ez az árva ország támaszkodhassék, mikor az Uristen megelégteli a hitványak garázdaságait és letenyerelem közénk igazságot tenni!

Elhallgatott, nedves szemmel hunyorgott az ablak felé, melynek olajos vásznán keresztül sárga nyilakat lövöldözött be a nagyudvarral kelő reggeli nap.

Az urak is nyomottan tűnődtek maguk elé.

Verbőczy szólalt meg elsőnek idők multán.

- Tudja a Teremtő, hogy mit is akar velünk! Csupa szomorúsággal vagyunk mind tele. Az is lakol, aki jobbra fordul, az se megy messze, aki balra tér. Mintha láthatatlan kezek rángatnának bennünket ide-oda. Ki tudja, merre az igazi út, amelyiket mindnyájunk jóvoltáért követnünk kellene? Hiszem, hogy ha Zápolya István ma félrelökhethé sirboltja elül a kőpajzsot: ő se kérne többé idegen királyból. A melléállásért hálátlansággal fizetett Ulászló az ő családjának is, mint mindenkinek.

Lőrinc ur megütközve villant a vendégére.

- No? - kérdezte. - Csak nem tán?

János megvonta a vállát.

- Anyám beszélhetne erről. Candalei Anna királyasszony elüldözte az udvarból. És neki mennie kellett szégyenszemre.

- Megsértette?

- Ahogy csupán nő tud sérteni egy másikat. Letagadta róla a »fenség« címet. Hogy az egyedül a vérbeli királyi hercegnőknek jár! Mintha egy Tescheni hercegnő kevesebb volna!

- Nem a catalogus volt ott a baj, - legyintett Verbőczy ur.
- Hanem az, hogy Hedvig asszony szép és csillogó, akár jómaga. Ezt a ragyogást a daliás Szathmáry György uram is észre találta volna venni egyszer!...

Lőrinc ur elkacagta magát.

- Vagy ugy? A szép majdnem-püspök a baj? Pelenkaháboru? Tiszta muzsika, hogy a Zápolya-gyerekek gyámja, meg a kis Anna királylány keresztapja bajosan is férhetnek meg egy zsákban! Bezzeg Mátyás özvegye nem volt jó a vén polyáknak. Fiatalra vásott a foga. Most aztán ott van!...

Lőrinc ur nevetése a másik kettőre is átragadt. János mosolyogva biggyesztette el a lányos formájú száját.

- Van az ördögöt! Hisz hallja kegyelmed, hogy itthon csücsül már Szathmáry ur Váradon!

- Ugyan!

Verbőczy hunyorgott.

- Neszét vette Dobzse a nagy keresztapálkodásnak. És hogy ez idők szerint rendben vélte a maga szénáját, utilaput kötött komauram talpa alá.

- Megvált a házi esztől?

- Meg.

- Hmm... Őkelme! De a fölséges menyecske?...

- Azt összepakolta, elvitte hüsölni.

A három ur összekacsintott, megnyalták a szájukat, mint valami izes falat után.

János szeme pajkosan villogott. A bajuszkáját sodorgatta.

- Annál jobb nekünk! Egyszeribe buzgó hive lett gyámapámuram a nemzeti pártnak. Mi csak nyertünk a dologgal. Így legalább szívvél-lélekkal a miénk.

- Te hiszed?

Verbőczy legyintett.

- Lassan a testtel, Jankó! Szathmáry uram udvari ember. Eszes és ravasz. Amig engem néz, téged lát, de mindnyájunkon a maga hasznát huzza.

- Gondolja kegyelmed, hogy játékot üz belőlünk?

- Azt nem. Mert vizecske ez most az ő malmára is. Hadd nyüzsöggjön a nemzeti párt! Sebesebben észbekap Ulászló és annál hamarabb visszahívja. Ennyi az egész.

- Csuf dolog volna.

- Nincs rajta mit háborogni. A politika: politika. Meg kell tanulni. Amig neked érik Szathmáry ur szőlleje, addig szüreteld. Ez az okosság.

János nem felelt. Csak az ujjával dobolt a térdén.

Lőrinc ur betöltött a kupákba, egyiket odanyújtotta neki.

- No gyerek, hát igyunk Szathmáry ur egészségére, ha egyszer szomszédok lettünk! Vivát püspök uram! Ne unatkozzék kegyelmed tulságosan a bihari száműzetésben.

- Arról is gondoskodott Ulászló - intett Verbőczy. - Utána küldte Thurzó Zsigát. Így aztán faraghatják a klasszikus verseket együtt a váradi várban.

- Thurzó uram is Váradon hüsöl?

- Ott bizony.

Lőrinc ur elégedetten majszolta a maga mérgét.

- Hajhaj! Nyugodtabban legelhet a vén kecske.

- Kövér a fü a kecskének...

- Hogy-hogy?

- Hamar megárt neki.

- Bökd már ki!

Lőrinc ur tükön ült. Amaz tempósan magyarázta.

- Megsimogatta a szél.

A szó talált. Lőrinc felszökött. Egész vörös lett az arca.

- Hát van Isten az égben, - kiáltotta. És megölelte Verbőczyt, hogy annak ropogott minden csontja.

- Ennél nagyobb hirt nem is hozhattak volna kegyelmetek! Igyunk rája, a kirilájszomát, mert még keresztbe akad a torkunkon! De ne csak magunkban. Te hé! - Fordult a kannákkal szorgoskodó hajduhoz. - Pusztulsz tüstént és előkerited az udvarbirót! Egy lovaslegényt küldjön nyomban Ártándra az Ártándy urakért! Egy másikat Marjay uramhoz, egy pedig lódul Esztáryékhoz!

A pohárnok kitette kezéből a kancsót, indult.

Lőrinc ur utána rivallt.

- Megállj, azebadta! Várd mig végét hallod! Hogy az izenetet mind átadtátok, összevárazoktok. Aztán kicserélköztök. Aki Ártándy uréknál járt, menjen Marjayékhoz. Aki Esztáryékat hívta, Ártándyékhoz. A

kétszeri hívásban hiba ne essék, mert akkor hiába terítjük itt az asztalt! Megértetted?

- Igenis.

A legény elinalt.

János a fejét ingatta.

- Valakit kifelejtett kegyelmed.

- Kicsodát?

- Csákyékat.

- Jól beszélsz, - horkant fel Lőrinc ur. - Csákyék!... Akikkel épp háboruban állok! Akiknek a lányát itt őrzöm zálogban! Sose busulj pajtás! Jönnek azok hivatlanul is. Inkább azt kívánd, hogy darabba ne szakítsák a vigságunkat.

A két vendég összenézett.

János kedvetlenül rágcsálta a szájaszélét.

- Kár. Pedig erősen számítottam Csákyékra. Ugyan min akaszkodtak így össze kegyelmetek?

- Ki akarnak tudni a szigetemből. Rablók! Zsiványok! Bujnyikok!

- Ej már! - Szólt közbe Verbőczy. - Hogy mondhat ilyet kegyelmed a tulajdon sógoráról? Csáky István jó magyar. Egyetlen volt, aki le merte vágni Ulászló előtt az öklét.

- Hiszen az a baj éppen! Mert rajtam is az öklét próbálgatná, ha én úgy engedném!

- Azért fogadott hát minket fokossal kegyelmed?

Lőrinc ur keményet ütött az állával.

- Azért. Őket vártam.

- Ej, ej! Pár rongyos köbölért! - Ingatta a fejét Verbőczy rosszalólag. - Két derék magyar!... Mikor az országos dolgok dandára áll a hátunkban! Maholnap királyválasztásra kerülhet sor, kegyelmetek pedig huzakodnak. Nem jó ez így bátyám. Sehogy se jó. Kössenek most békét kegyelmetek. A többit majd elintézhetik aztán.

- Olyan nincs! Így a német szokta, ítélőmester uram! A magyar nem teszi hidegre a mérgét. Semmi kára se lesz abból Corvin Jánosnak, ha mi egy kicsit meg is tapogatjuk közbe egymást.

Megint a serlegéhez nyult, magasra tartotta.

- Éljen a nemzeti párt! Éljen a nemzeti királyság! Éljen Corvin János!

Körülpillantott, várta a visszhangot.

De a vendégek nem mozdultak. János az ölébe nézett. Verbőczy ur megzokkanva ült a helyén. Utóbb föltekintett a köszöntőre, csendesen hullatta maga elé:

- Corvin János meghalt.

Lőrinc ur rábámult, mint a látomásra.

A serleg kihullt a markából. A képe elnyult, a tüze kihamvadt, az álla is leesett. Szóra nyílt a szája, de hang nem jött belőle. Csak mozogtak a bajsza és a két dülledt szeme lassan elfelhősödött.

Verbőczy félrefordulva, jómaga is szakadozott hangon mondta:

- Láthatja kegyelmed, hogy komoly a dolog. Ne azt nézzük most, hogy merre van széjjel, hanem: össze! Össze! Ulászlónak nincs fia, a pozsonyi szerződés pedig föntáll. A polyák után jön a német. Az ősellenség.

Lőrinc ur tétován motyogta a könnyei mellé:

- Jön a német... Meghalt János...

Verbőczy fölkel.

- Meghalt János, éljen János! Vesszen a német!

Palota ura csak tikácsolt, mint a szárazra vetett hal.

Az elveszett cél fájdalma még ott viaskodott a kemény koponyája mögött. De a vén szittyában kevés tehetség volt a tartós szomorúságra. Tétova szeme megállt az ifjun, ahogy fölszegett fejjel ott sudárodott előtte. Egyre nagyobb melegség, egyre gyulladóbb lobogás lett ez a nézés, melyből a születő reménység kiszikkasztotta a könnyeket.

Tulrikoltott a maga bánatán:

- Hát éljen, a kénköves keservét ennek a cudar világnak! Éljen, mert magyar! Mert ez se lesz rosszabb János a többi Jánosnál. Vivát Zápolya Jankó!

Mellére roppantotta a fiatal lovagot.

A szeme már megint könnyezett. Ezuttal a lelkesedéstől.

Verbőczy kedvtelve nézte az ölelkezést.

- Lássa-lássa kegyelmed! Milyen közel érzi egymást két magyar, csak egy kis sziv kell hozzá.

Kezet szoritott Lőrincsel.

- Na ugye, mégis igaza volt Zápolya Istvánnak?

Lőrinc ur a mellére ütött.

- Nekem volt igazam. Magam választottam, mert úgy akartam. Aki egy Czibakra kardot mer fogni, az ember a talpán.

János kéz a kézben állta a házigazda lelkesedését. Derű volt az arcán, a homlokán sugárzott az arany hajkorona.

- Így akkor nyugodtan kérhetek kegyelmedtől a választására bizonyítékot?

- Kérhetsz? Nem. Parancsolsz mától fogva fiu!

- Kezet rá!

- Itt van. Egyet kötök ki csak. Minél nagyobbat kívánj. Mink itt Biharban nem játszunk.

És János szólt:

- Béküljön ki kegyelmed Csákyékkal...

Lőrinc ur hangosat nyelt. Szinte koppant az ádámcsutkája.

- No, kifundáltad. Legyen! Megteszem a kedvedért. Mától fogva nem haragszom.

- De nem addig az, - kelt föl most Verbőczy is. - Haza kell vigye a kislányt, akit fogva tart Palotán!

- Ez nem volt a kívánságban. Ezt kegyelmed ókumálta hozzá. Czibak Lőrinc nem alázkodhatik.

- Hát vigye az, akinek mestersége az alázkodás! Vigye a kegyelmed udvari papja.

A mérgelődő felderült.

- Azám, a herkentyűjét! Hol is vagy páter?

Körülnézett, mint aki keres.

Majd a homlokára ütött eszmélve.

- Persze! Tudom már. Jöjjenek csak utánam kegyelmetek.

Megindult előre. Jókedvűen verdeste oda csizmája sarkát a padlathoz.

A háta mögött János kezetszorított Verbőczyvel.

- Köszönöm. Ez sikerült. Bihar a miénk.

VIII.

Sietve mentek át az udvaron. A darabantok tisztelettel nyitottak utat a három ur előtt.

Az istálló felől nagy csetepaté hallatszott.

Két hadfi gyomrozta egymást.

- Bestve fajzata! Az én gazdámról mered te mondani, hogy tót?

- Mondom, mert igaz. A nagyapja meg bosnyák volt.

Püff.

A legény ökle lesujtott.

- Nesze kutya! Elujsághatod a talián gazdának.

- Micsoda? Czibak ur...?

Ezuttal már a körülálló is belerőfentek.

- Talián volt bizony. Cibónak hitták az öregapját! Ne féljete, mink is tudjuk, hogy nálatok meg hány zsákkal telik!

- A Gútkeledek ősi nemzetsége neked talián?

A három ur váratlanul csöppent a hadakozó szolgák közé.

Lőrinc nyomban képenhajította az ócsárkodót, János pedig intett az egyik fegyveresének.

- Láncot erre a himpellérre, aki így tartja tiszteletben a vendéglátó házat! Itt rothadjon a kastély tömlöcében, emlékeztetőnek.

Lőrinc ur a magáéval készségeskedett.

- Dejszén, ez a jebuzeus-hitű meg a te rabod legyen, míg egy darabja betart!

Az embereket megkötözték, kicserélték.

Az urak megpecsételt barátsággal folytatták utjukat a méhes felé.

Ott Lőrinc megnyitotta a kis kőház kilincsét. Hanem az ajtó nem engedett. Belülről volt elrekeszelve jóerősen.

Palota ura megvakarta a füle tövét.

- Kutyafékom, bezárkozott a csuhás!

Oldalt került a vaskosaras kis ablakhoz. Bekiáltott.

- Hé atyus! Nyisd ki az ajtót.

Fakó hang válaszolt vissza.

- Nem nyitom.

- Ne okoskodj, hallod-e! Nem magam vagyok. Itt várnak Verbőczy István ítélőmester uram, meg Zápolya Jankó. A jövődő királyod! - Tette hozzá nyomatékosan.

A páter egykedvűen vetette vissza:

- Az én királyom a miurunk Jézus. Tik pedig menjeteK dolgotokra és ne háborgassatok. Semmi gondom veletek.

Lőrinc ur nevetett is, meg bosszankodott is.

Dörömbözni kezdett az ablak hidján.

- Ne öszvérkedj, Fülöp! Vissza kell vinni a kislányt Csákyékhoz. Azért jöttünk.

A páter hirtelen abbahagyta a breviáriumot. Az ablakhoz jött.

- Megbántad a bünöd?

Amaz csak nevetett.

- Bánta az a bánatos fene.

- No akkor: apage satanas.

- De hallgass meg hát, Isten oktalanja!

- Nem hallgatok semmit.

Lőrinc ur kezdett tipratódni.

- Nyisd ki az ajtót, mig jóval ajánlom!

A páter ügyet se vetett rá többé. Visszatelepedett a helyére.

Ez már sok volt Lőrinc begyének.

- Te pap! - Szólt vészjóslólag. - Utoljára kérdem, hogy kijössz-e a magad emberségéből?

Fülöp föl se neszelt a könyvből.

- Lásd be a bünödet! Tarts penitenciát.

- Hát jó. Hát tartok.

Odaparancsolt két hajdut.

- Hé fiuk! Nyomjátok be azt az ajtót.

A legények nekifeküdtek. Hasztalan. A kemény tölgyfa állta az iramot. A zár nem engedett. Alig hogy megreccsent a nyomakodásra.

- Feszítővasat, meg csákányt!

A hajduk nekigyürköztek. Csak úgy zengett bele a várudvar.

Az ajtót jó dupla tölgyfából barkácsolták. Meg se rendült. Minden deszkájával külön kellett megharcolni.

Az ördögadta zene-bonában senki se vetett rá ügyet, hogy a szakállszáritókon orditoznak a porkolábok. Verbőczy ur is csak akkor eszmélt rá, hogy valami történik, mikor már az udvarbíró jött szaladvást, meggázolva a virágos rotundákat. Annak aztán elkapta a dolmánya leffentyűjét.

- No mi baj?

- Instállo alássan, megjöttek az igazi Csákyak!

Verbőczy Jánosra tekintett. Az visszanézett rá. Összemosolyodtak.

Verbőczy bólított.

- Jőjjön kend szaporán velünk. Majd mink elintézőnk mindent.

- Igenis.

A vénség félszemmel oda sandított, ahol Lőrinc ur kommandírozta a hajduit. De a ház ura ügyet se vetett rá.

Mit bánta ő most a külső ellenséget, mikor belül is találkozhatott eggyel?

Verbőczy két lovat parancsolt a kapunál. Leeresztette az emelcsős hidat. Vágtában kanyarodtak ki a Körös-gázló felé. Ott már ugyancsak tarkállott a pázsit a sok Csáky-lovastól.

A várban ezalatt a hajduk győzedelmesen végezték be az ostromot. Végül is szétverték az ajtót.

A pap rendületlenül lapozgatott tovább a deákos könyvben. Oda se nézett az egész derdendóciára.

Mikor a bejárás szabaddá lett, Lőrinc ur a nyilás elé polcolta magát. A lábszárait szétvetve kajánkodott be.

- Gyere ki páter!

Fülöp még erre se mozdult.

Lőrinc intett a két hajdunak.

- Helyes. Hozzátok ki.

A legényeknek tetszett a tréfás munka. Ugyancsak noszogatták kétoldról a megátalkodott embert. De Fülöp keményen megülte a karosszéket. Mintha lovat ülne. Kétoldalt meg is ragódkodott a bojt sörényébe. Nem lehetett boldogulni azzal.

A hajduk hát emelték a széket. Kicipelték papostól, aztán lezökkentették jó katonásan Lőrinc ur elé.

A páter fölemelte jégcsapos tekintetét. Mély megvetéssel mondta:

- Ó, te pokol szülötte!

Czibak ur jóízűt nevetett. Megütögette a pap vállát.

- Ne morogj páterkám. Nem az én hibám, hogy így kell a követemet a barlangjából előfűstöltni.

- Én nem vagyok követed.

- Már hogyné lennél, kedves komám, mikor senkim sincs rajtad kívül kerek e világon!

- Nekem hizeleghetsz!

- Hát végképp csufságba akarsz ejteni? Azt akarod, hogy szószegő legyek? Hát ki vigye vissza Csákyék bubáját, ha nem te?

- Senki se vigye. Jó helyütt van, - felelt váratlanul egy mélyzöngésű hang mögöttük.

Czibak ur meglepődve fordult hátra.

Verbőczy és János közt, daruszin atlaszdozmányban egy hirtelen őszült, magas férfi állt. Egyik kezében lecsatolva a kard pihenőre, a másikban szélesperemű fekete bársonykalpag, hosszan lebukó aranyrojtokkal az átkötő sujtáson. A kardját hóna alá vette, a szabaddá vált jobbtenyerét az elhült Lőrinc elé teritette.

- Maradjon csak itt a kis hugocskám, míg kegyelmeteknek kedvük telik benne. - Szólt újból, nyugodt-komolyan.

De már erre Lőrinc urban is hangra gerjedt az álmélkodás.

- A Csanádi püspök!... Csáky Miklós uram! - Tette jobbját a parolába tétován, mint aki álomból rezzen. - Jól látok én, vagy a szemem káprázik?

Verbőczy mosolyogva lépett előre.

- Jól lát bátyám és mink is örülünk, hogy azt láthatjuk, amit kegyelmed. Két becsületes magyar kezet egymásba fonódva. Ez a helyes. Így van rendjén. Így származik siker az igaz ügyre és biztatás erre a nagyon szegény szomoru országra. Bár tartana az Uristen összefogva minden magyar kezet, amig csak eleven ér lüktet bennük!

- Ámen, - kelt föl váratlanul a páter a székről.

Mind arra néztek. János fiatalos vigsággal elkacagta magát. Ez az üde nevetés elsodorta a megdöbbenés utolsó maradékát is.

Lőrinc ur fölszegte az állát. Belenézett Csáky Miklós kemény kék szemébe.

- Isten hozta kegyelmedet Palotán, édes atyámfia!

És megrázták egymás jobbát derekasan. Összeölelkeztek.

A bolthajtások alól sugárnövésű, napbarnított arcú lovag lépett ki. Első szempillantásra a Csáky Miklós hasonmása. Épp, hogy orrtól szájig szélesebb a szántás rajta. Meg az álla előreugróbb. A feje födetlen annak is. A sisakját már ott bent lecsatolta. Egyedül a páncéling árulkodik rajta, hogy aligha barátságos szándékkal indult oda, ahova érkezett.

Gyors léptekkel jött Lőrinc úrhoz.

- Bár mielőbb mink is szerencsések lehetnénk elmondani ugyanezt kegyelmeteknek Körösszegen! A fiaim bocsánatkéréssel tartoznak a kelmed fiának, amiért durván viselkedtek vele, amikor arra semmi igaz okuk nem volt.

- Csáky István sógor! - Indult meg Lőrinc ur az új vendég láttára. - Hej, rég vártam én erre a rokoni szóra! Áldja meg a Teremtő érte!

Zörömpölt a vasing a parola rázásnál és a borzbajusz sörteszálai beletüskéllettek a Csáky István selymes szakállába.

Időbe telt, míg Lőrinc ur visszakeményedett ebből a szép elérzékenyülésből. Akkor megköszörülte a torkát és kivágta harsányan, mintha magamagát akarná tulkiabálni:

- Hanem azért még sincs igaza! Mert a kegyelmed uri fiait semmi gáncs sem érheti! Ők a jobbágy-kölykeken passzióztak, míg az én bölényem elő nem rontott. Ő tett violenciát a kegyelmed ildomos uri fiain! Ő cselekedett injuriát! Végezetül pedig mink ejtettük aggodalomba az én kedves sógorasszonyomat egész háznépestül, a kis Cilike miatt. De hát ha egyszer úgy megszerettük azt a tubavirágot! Kegyelmetek nekünk igaz kérésünkre, tudom, megbocsátják.

Csáky püspök felelt az unokaöccse helyett.

- Köszönet illeti a szíves vendéglátást, - válaszolta, csöndesen ingatva a fejét. Ezüstben játszó hajfürtjei egybefolytak a daruszin dolmánnyal.

Lőrinc ur krákogott.

- Igen ám! Hanem én Miklós deákot is megpálcáztattam!

- Azt meg éppen nagyon helyesen tette kegyelmed. Köszönöm, hogy az én régi adósságomat is letörlesztette rajta.

A hang elszakadt.

A kapu előtt szólt a kürt. A felvonóhid láncai csikorogtak. Mind oda fordultak, majd kalaplengetve nyüzsdültek össze.

- Ni, a Marjayak!

- Vivát Esztáryék!

- Ártándy uraimék!

A följáró elé lovascsapat kanyarodott ki.

A meghívottak hoztak magukkal mindenkit, akit házuknál a Teremtő nadrágba teremtett. Az udvarló nemes ifjak tarka dolmánya mentéje egyszerre teli virágozta az udvart a szivárvány minden színével.

Az örömszivajra a nagyasszonyka is előszerénykedett a maga három csibéjével. Péter meg Cilike összefogódzva tányericáztak. Csak Imre állt leszegett fejjel, setéten.

Az apja odaintette.

- Rajtad a sor, hogy bocsánatot kérj Csáky bátyádtól azért, amit tettél.

- Megbántad, ugy-e? - Kapott rajta a páter.

Imrének lobbort vetett a szeme. Dacosan döfte előre az állát.

- Nem bántam én!

- Te! Elment a jódogod?

A nagyasszonyka sápitva csapta össze a két tenyerét. A pap a fejével bicegett.

- Nesze neked Lőrinc!

A vendég urak illedelmesen hallgattak. Egyedül János mosolygott hüvösen, derüsen. Elhaladtában megveregette az Imre vállát.

- Kedvem szerint való legény vagy, öcsém!

És bekarolta magával a házba.

IX.

Palota ura még az asztalnál is csóválta a fejét.

- De bizony kedves szomszéd uram, igazat irt kegyelmed abban a levélben. Csakugyan bölénybornyu ez a fiu. Hanem hát: hol tanuljon? Én a fegyverforgatáson kívül nem értek egyébhez. Ez a pap se való másra, mint hogy a keresztet hányja. Az anyja pedig kaptja.

- Adják kegyelmetek valami jóra való udvarba, ahol pallérozódhatnék, - javasolta Verböczy ur.

Lőrinc legyintett.

- Hová adnók ugyan! Ha közelben marad, visszakap az anyja szoknyájához. Messzebbre meg félek küldeni. Mit tudom én, kiben mi lakik? Inkább maradjon bölénybornyu itthon a palotai pocsolyában, mint hogy valami polyákpárti renegáthoz kerüljön! Aztán nézzék kegyelmetek! Ki is nőtt ez már rég az apródkodásból. Éppen mához egy hétre lesz tizenhét esztendő.

Ezt meg kellett éljenezni.

János vidáman forgatta a bajuszkáját.

- Lőrinc bátyám! Mondanék valamit.

- No!

- Eressze kegyelmed Imrét hozzám. Ilyen fattyu kell nekem éppen. A kora se legyen baj. Azon mód főállapotba teszem. Ne kezdje ott, ahol a többi.

- Te! Komolyan beszélsz?

- Annyira, hogy még a beneficiumot is megajánlom. Lovat, szolgát hozhat a fiu, amennyit akar. A ruházatáról illő módon én gondoskodom. Azonfölül széna-zab kijár a jószágainak, jómagának harminc pengő udvari költség évente. A szolgálinak adom ugyanazt a prebendát, amit a magam lovászai kapnak. Lássuk! Tartja-e kegyelmed az alku?

- Hogy tartom-e!

Lőrinc ur átnyult az asztalon. Beleroppantotta a kanalat János markába.

- Hát a szívem-lelkem kell-e ráadásul? Vivát Zápolya János! Éljenek a vendégek! Élünk mindannyian!

Fülöp páter megtaszította fél könyökével a mellette álmélkodó Imrét.

- Eriggy oda, köszönd meg a kegyességet. Ne mujálkodjál!

A fiu csak most kezdte hinni, amit hallott.

Elborította a váratlan öröm pirossága. Felszökött, odafutott a fiatal lovaghoz. Féltérdre bocsátkozva, kemény kopogásu Czibak hangon szólott:

- Igérem, édes János bátyám, hogy kegyelmedhöz mindig hűségben leszek és megköszönöm, hogy magához fogadott.

- Eszerint velem jössz, öcsém?

Imre a fejét lógatta boldogan.

A vendégek fölzsivajlottak. Kiki a poharához kapott. A hajduk alig győztek betöltögetni. Összevissza kiabált mindenki.

Csak egy valaki hiányzott a vigadozók közül.

A nagyasszonyka fölkel, tipegő egérszaladással osont ki a szálából.

A folyosón aztán nekitámaszkodott a bolthajtásos falnak és az islógos, csipkés köténykéje úgy hullámozott a szeme előtt, mintha vihartjósuló szelek lobogtatták volna.

Senki se ügyelt rá, sirhatott magának.

X.

A vendégek egyre-másra jöttek. A kapus alig győzte szusszal a kürtöt. Négy napig egyvégtében terült és szedődött a Czibak asztal. Négy napig Palotán nem ösmertek ágyat. Még a nagyasszony is lábon aludt, mindenre neszelő galamb-alvással. Ügyelte a bor-betegeket. Bár hiszen az is megesett néha, hogy egyik-másik az urak közül józanon maradt.

Ezek az énekes inasokat hallgatták, akik régi vitéztetteket vagy szerelmi énekeket mondtak, míg Verbőczy ur nesztelenül forgolódott körülük. Egyenkint gyurta meg őket, azzal a különös ékesszólással, melynek bor mellett még nehezebben áll ellent a magyar, mint egyébként.

Vagy személyében, vagy az atyafiságában összeterelődött itt végül egész Bihar. Ami pedig nem csekélység, mert a Hajdusággal megkövéredett megye földje ez időben egész kis ország volt. Ugy is hívták: »Biharország!« Csakhogy

ez az »ország« sok kis királyt uralt. Erőben, rangban, befolyásban egyaránt hatalmasokat.

A váradi püspökség latifundiuma egymaga hat városra és hatvan helységre nőtt. De a káptalannak, a Zápolyáknak se volt sokkal kevesebb. A Telegdyek, vagy a székelyhidi Zólyomiak harminc falura terjedő urasága itt alig hogy középbirtokosság számba mehetett, míg másutt az országban ugyan nagy urak lettek volna vele. Épp így a szentjobbi apátságnak és a váradhegyfoki prémontrei prépostságnak is akadt mit aprítania a tejbe. Czibak ur se maradt hátra a többitől. Tizenhárom végeláthatatlan nagy pusztát, huszonnégy falut birt és hozzá a Tisza medencében, Szeged mellett, a szőregi birtokot.

Rokonsága, melynek látható feje volt, nagy tekintélyt biztosított számára. A Pázmánok, Toldyak, Bacsók, Ártándyak, Tordayak, Majsayak, Bessenyeiek, Esztáryak, Izsákyak és Bajonyak együtt valóságos dinasztiát képviseltek. Jól tudta Verbőczy ur, hogy mit jelent Czibak Lőrinc barátsága a nemzeti pártnak. Nem is fukarkodott az áldomással!

Ötödnap reggelén aztán János nyergeltetett. Elbucsuzott az összesereglett vendégektől. Az arca tiszta volt és tejes. A szemén a legkisebb vérfelhőcske se mutatta, hogy itallal járt volna. Imrét maga mellé intve csapta össze a sarkantyuit a nagyasszony előtt.

- Köszönöm mind magam, mind az embereim nevében a bőséges lakozást, de legfőképpen, hogy ezt a legénykét így

nekem adták. Egyet se busuljon kegyelmed néném, mindég gondom lesz rá, akár jómagamra.

Kezet csókolt illendően, majd Imre lépett elő.

Gálába volt huzakodva a fiu. A sok habarnicás himzés, gyöngycsepegtetés csak úgy villódott rajta. Szinte megnőtt a térdig érő barackvirágszinű tarbársony mentében, melyen még az éjszaka is szurkáltak az udvari szabók. Azok bizony négy álló napja alig rakhatták ki a tüt a markukból. Mert ujonnan kellett itt most készülnie mindennek a kis-ur számára, aki messzi városokba indul dicsőséget szerezni az ősi Czibak névre!

A legényke kezet csókolt apjának, anyjának. A papnak a stóláját emelte az ajkához, a kisöccsét pedig a levegőbe kapta, meghintáltatta. De szó, az nem jött a szájára. Lehajtva tartotta a fejét, hasztalan ungorkodtak vele a ház lemaradt vendégei.

Azok közül egyedül Csáky István hiányzott. Távolasabban értekezett egyik hajdujával, aki kevéssel előbb érkezett Körösszegről, lóhalálában. Valamit rejtegetett a csatlós a subája alatt. És az a valami úgy került a gazdája mentéje alá, hogy senki meg nem láthatta.

Mikorra aztán Imre Csáky urra keritette a bucsuzás sorát, nyilvánvaló lett a seppelés oka. Cilike leszökött az apja térdéről. Két apró keze közt egy jókora szablya. Bagariabőr tokos, matériával cifrázott, arannyal dömöckölt damaszkusi penge.

Csáky ur a fiuhoz lépett, kezét adott neki. Majd a kardot a rajta függő majc-övvel a legényke derekára csatolva szólt mély orgonazengésű hangon.

- Megérdemelted Czibak Imre, hogy ez legyen a fogolyváltságod. Használd mindig olyan bátran, ahogy szerezted! És a kardod nyomán béke nyíljon, mint ahogy az nyílt mostan is a ti házatok meg a miénk között.

Fölemelte Cilikét és odatartotta a bazsarózsa-szinbe pirult vitézke arcához.

- Csókold meg bátyádat, hosszú utra indul. Esztendőnk mulnak talán, míg megint láthatod.

A kislány átfonta Imre nyakát.

- Hozz nekem törököt! Sokat!

Czibakné csak a szemét szárogatta.

- Vigyázz magadra, lelkem!

- Légy különb apádnál, - köhécselt Lőrinc ur is elfogódottan és hogy biztosabb parthoz kösse a maga imbolygását, nagyot ütött a páter vállára.

- Igaz-e, atyus?

De a papnak nem volt most füle a földi hivságokra. Szürke szeme a kék magasságot járta, mintha a multak képeit bontogatná a szelid báránfelhők mögött. Azt az időt,

mikor keresztvizet öntött a kis pogány barna fejceskéjére,
mely azóta is belőle meritett tudományt, urfélelmet,
becsülettudást...

A lelkéhez nőtt ez a folyvást nógatott, sokszor megperelt
szinültig aranylelkű gyermek. Ugy hozzánőtt, ahogy csak
gazdátlan sorsok tudnak ragaszkodni a zengő élethez,
mások öröméhez.

Fülöp atya sovány ujjai rezegtek kissé, míg a fürtös fej fölé
terítette őket. Hangja csöndesen szitált, mint az esti
harmat.

- Én pedig megáldom a te kardodat a kereszt jegyével.
Légy az igazság harcosa. Küzdj emberségesen. Ne ontsd
hiába felebarátod drága véré, de a magadét ne kiméld
semmi igaz ügynél. És ha az Ur egyszer megbecsülne
azzal, hogy az életedet váltságul fogadja: ösmerd meg a
vértanuk gyönyörűségét. In nomine Patris et Filii et
Spiritus Sancti, Amen...

XI.

A lovakat elővezették. A legények nyeregbe szöktek. A
tarka menet nagy süveglengetéssel kidübörgött a kapun.

Az utkanyarodónál Imre lemaradt a csapattól.

Mégegyszer körülnézett a szép bihari tájon, melynek
minden zugocskáját ösmerte, mely fölött

gyermektopánkái tipegtek valaha. A szeme végigsimogatta a Körös fodros szőke haját, a szigetet, sást, fákat, kései virágokat. Aztán a napfényben mosolygó kastélyt, ahol azok maradtak, akiket araszos kis életében legjobban szeretett.

A szakállszáritóról, mint fehér galambszárnyak, keszkenők küldték utána a késői bucsu titkolt könnyeit.

Egyik el is indult, szállt, szállt utána a reggeli szélben.

Imre visszaugratta a lovát, letoppant. Összetette mellén a kezét, mint angyal-üdvözlétkor. A fényes barna szeme könnyekkel lett teli. Letérdelt, fölemelte az anyja repkedő kis kendőjét és áhítatosan a szívéhez szoritotta.

Aztán gyorsan lovára kapott. Vágtában iparkodott a távozók után.

János mosolyogva került mellé. Simogató hangon kérdezte:

- Nagyon bánod, hogy velem jöttél, öcsém?

A fiu fölillant.

- Nem.

Sebő a gazdája mögé igazodott. A csatlósok négyes sorba.

Aztán eltűnt a virágos csapat egy öreg fekete erdő mély árnyékában.

A nap visszahátráltatta vidám sugarait.

Ez a komor homály, melyből szuvalk percegtek és szurok csordult, már nem volt az ő király-birodalma...

A lovak patkói alatt csöndesen zizegett a korai avar.

KÉT ASSZONY PÁRBAJA

I.

Vidáman telt az út a Nyírségen keresztül, Tokaj felé. Minden valamirevaló kastélynál megálltak tarisznyázni. János látogatásokat tett. Ismerkedett, megmutatkozott, kezelt, barátkozott.

A tiszai révnél megvesztegeltek. János sátrakat veretett. Verbőczy urnak külön útja volt, itt várták össze egymást. De ítélőmester uram jól elpolitizált valahol, mert sehogy se akart megérkezni. A fiatalok ölték az időt, amint tudták.

János bőrtokból elefántcsont, arannyal ékes holmit lomolt elő. Intett Imrének.

- Gyere öcsém egy-két fordulóra!

A fiu hosszú képet vágott.

- Hát ez mi? - Kérdezte csudálkozva.

- Ostábla játék. Nem ösmered?

- Nálunk sohase láttam ilyet.

- No, eggyel több ok arra, hogy megtanuld, pajtás! Az udvarnál élni se lehet nélküle. Az urak is igen divatba vették, mióta Mátyás király Olmützben olyan jeles mód elverte vele Ulászlót. Hasonló esetben járunk, nézzük, hogy milyen sikerrel!

Megoktatta rendre a szükséges fortélyokat. Imre gyorsan tanult, de nem telt kedve a játékban. Legszívesebben vadászatott volna a kiöntésben, vízimadarakra. János azonban nem mozdult. Egyre a tulpartot kémleltette.

Nem mutatkozott ott senki. Eltelt két egész nap, mig végre harmadnapon a strázsa bekukkant a sátor posztófüggönyén.

- Urak gyönnnek a komppal, - jelentette.

János biccentett. Befejezte a játékot Az arca nem mutatott semmi fölindulást. Mindössze halványabb lett talán egy árnyalattal. Hogy a ládikát gondosan lezárta, fölállt. Nyugodt léptekkel kísétált a partra. Átfürkészt a tulnansó oldalra.

Imre szabad látáshoz szokott szeme hamarabb tájékozódott.

- Nem magában jön ám Verbőczy ur. A népe derekasan megszaporodott.

- Tudom.

A komp sebesen közeledett a víz sodrában.

- Né, - izgult a fiú tipratódva. - Ugyan ki lehet az a furcsa csudabogár ott ítélőmester uram mellett? A dolmánya pántlikás, hátszárnyakkal való.

- Francia dolmány az, te golyhó! Szerecseny György ur lakozik benne.

- Hát amaz a keszegformájú ott?

- Gersenyei Gyurka, Dombay Pál mellett.

- Nem ösmerem őket.

- Majd megösmerek, ha ideérnek.

- Ők is hozzánk tartanak?

- Persze.

Imre örült ennek a nagy magányoskodás után. Tovább kíváncsiskodott.

- Az a nyiszlettforma fekete ott szélül, az deáknak látszik.

- Olyasféle. Nótárius. Magiszter Horváth Ádám.

- Hogy ketté nem törik derékban!

János adós maradt a válasszal. Intett a partra sereglett legényeinek.

- Nocsak. Kapaszkodjatok a kötélbe. Segitsetek nekik.

Imrét visszafogta.

- Hagyd. Nem neked való.

A komp sebes siklóssal zökkent a fővenyre. A jövevények lármás jókedvvel szökdöstek partra. János fogadta őket mosolygó derüvel.

Az ujját a szája elé emelte.

- Psszt, urak! Idekint egy szót se. Kerüljenek beljebb kegyelmetek.

Az utasok benyomakodtak a főszátorba. Látszott a kedvükön, hogy sűrűn öntözhatték, amíg ideértek. A fiatal gazda ülést mutatott nekik a körül lerakott rókabőrből-szőrből készült uti gereznákon.

- Foglaljanak helyet, kegyelmetek. Te pedig Imre öcsém, kukkanj ki a sátor ponyván és hajtsd el, ha a nyílásnál lebzselne valami bámész. Ugy. Most várom a kegyelmed szavát, Szerecseny György uram!

A kurtanyaku köpcös megsodorta a bajsát.

- Eltemettük Corvin Jánost illendő pompával. Végigettük a tort becsülettel. A bus özvegynek átszolgáltattuk a leveledet és megmondtuk, amit izentél.

- Mi a válasz?

- No találj ki, Jankó!

- Ej! Kinőttem én már a buvócska játékból.

- Hmm.

A pufók nevetett magának. Majd elszontyolodott.

- Elrontottad a mókámat, hallod. Pedig készültem, hogy megtáncoltatlak. Nem vagy kíváncsi?

- Nem.

- Persze!... Gyurka öcséd csak afféle ráadás a háznál. A menyasszony-jelöltje, Corvin Erzsébet meg alig négy esztendő. De ha nem érdekel, akkor jó. Nem is untatlak vele.

A kövér pöfögött, duzzogott.

János mosolygott.

- Tudom én a többit anélkül is. Nem jó stratégia kegyelmed!

- Halljuk, mit tudsz ugyan!

A fiatal vállatvont.

- Tiszta muzsika. Nekünk adták a kis Corvin Erzsébetet.

- Nekünk ám, kutyafékom! Amint Szathmáry György megjövendőlte. Hanem ez még nem minden! Hozzájárultak a frigyhez Frangepánék is. Az egész cara cognatio!

- Ohó!

Az urak felszökdöstek, megzsivajlottak, mint a kiborult méhkas. Körülnyüzsögték Jánost. A kezét szorongatták. Fölszabadult róluk a fék, most mind egyszerre akartak beszélni. Egymás elül halászták el a szót, hogy csak előbb szolgálhassanak vele.

- Vivát Zápolya! Éljen a nemzeti párt!

- Mellettünk a Corvinok!

- Frangepánék!

- A délvidék!

- Ujlaky herceg!

- A Szerémség! Dunántul!

Össze-vissza rikongtak, ölelgették Jánost és egymást. Még Imrének is kijutott.

A szőke ifju hagyta szorongatni, forgatni magát. Derüseyforma volt a kipirult arca. Épp, hogy a szája széle ugrott meg néha röpösve, észrevétlenül.

Szerecseny ur a karjait dobálva hadonászott.

- Nincs ma nálad hatalmasabb ur az országban, fiu! Tudod-e? Ezt megcsináltuk neked, ha már megindultunk. Pedig a javát utoljára tartogattam. Igaz-e, mágiszter Horváth?

A csontos, száraz ember horgas orrára ültette az igazlátóját. Fontos cihelődéssel iratot terített elő a mentebélésből. Nekilélegzett, de János félbeszakította.

- Csak a velejét!

Mágiszter Horváth a szikár combjait ütögette.

- Beszekuráltuk nagyságtokat ama lehetőségre is, ha változás esnék Corvinéknál a családi cirkumstánciákban! A kis Corvin Kristóf göthös gyerek, nem huzza sokáig. Halála esetén Erzsébet és a jövendő férje öröklík az egész vagyont. Ez van itt ebben a bőröcskében, ellátva sigillumocskával, manupropriácskával, mint illík.

Ezuttal Verbőczy is fölkel.

- Hol az a szerződés?

Szerecseny ur nem birt a széles jókedvével.

Az urak a nyakukban függő uti kulacsokhoz kapdostak, egymást unszolták. János nem használt a borból. Verbőczyt vigyázta, aki állát a két ujja közé fogva csöndesen kontemplálta a nagypecsétes pergament. Aztán sietve írásnak látott és nyújtotta a kész levelet a mögötte állónak.

- No, János öcsém, egy erszény ezüst tallért ne sajnálj attól, aki ezt a nagy hirt tűzön-vizen vágtában megjelenti Szepesvárában Hedvig asszonynak.

Imrének nagyot dobant a szive.

János elé lépett. A szemében új tűz lobogott. Kemény nyakában megfeszült a cselekvés virtuosos kedve.

- Viszem én az izenetet erszény nélkül is, ha megengedi, bátyám!

Amaz kedvtelve pillantott rá.

- Tudsz-e röpdülni, mint a sárkány?

- Ha mindent úgy tudnék!

- Hát akkor ne kimélj se embert, se lovat. Egyszerében gráciába juthatsz anyám előtt ezzel a hírrel.

- Eszerint engem küld kegyelmed?

- Mehetsz.

A fiuból kikiváncozott az öröm. Talán felkurjantott volna, jó palotai módra, ha János arca csak egy kicsit enged a nyugodt egykedvűségéből. De a szőke lovagon nem látszott semmi abból a viharból, ami a többi urakat egymás mellére borogatta. Nyájas, hűvös maradt a homloka, otthonosan könnyű a mozgása, ahogy kifordult a sátorból és odaintette a lovászt.

- Az én Rárómat nyergeljék meg az urfinak.

Imre Sebőt kiáltotta elő. Azonmód, ahogy állt, ugrott a nyeregbe. Mögötte a palotai legény. Lóhátról intett bucsut az uraknak, akik teli torokkal viszonozták a köszöntést. Jánosnak úgy kellett a nyomukba futtatni a lovászeit, hogy legyen, aki a követeknek mutassa az utat.

A bihari fattyu nem tréfált az első küldetésével.

II.

Kassánál kidült János Rárója, a Zápolya makutyi tótjai pedig kezdtek potyogni a nyergekből. Imre hagyta az invalidusait a papoknál és lovakat váltva törtetett Sebővel tovább, Szepeshely faluig. Bakarasz volt innen Szepesvára. Hanem ez a falatnyi ut úgy meredezett föl a hegyre, hogy az alig lézengő párákat kantárszáron kellett fölhuzkodni rá.

A nagy lomha vár ormán lengett a kettős zászló, egyfelől a Zápolyák, másrészt a Tescheni hercegek színeit

kérkedve a kora délutáni napba, jelöl, hogy a vár urnője otthon tartózkodik.

A fiúnak ez volt most a fontos. Nem is igen ügyelt hát a nehézkes épületkolosszusra, mely fehér falaival úgy nyugodott a hegy fején, mint valami sulyos ősz hajkoszoru. Meg se látta a bástyákon tilalmazó nagy réz csataki gyókat, a lőrésekből meredező szakállas-ágyukat. A sok mindenféle harci csodából őt egyedül a kapu érdekelte. Az pedig nyitva állt, hát berontott rajta. Sebő utána.

Ugyan szedhette a lábát a kapus-porkoláb, hogy a nyomukba érjen! A jövevények bizony elfelejtettek szóbaelegyedni vele. Még örülhetett, hogy elcsipte Sebőt. Mert a gazdája messzi járt már addig.

A kantárt a lova nyakába dobta, a köré sereglő udvari szájtatókat széthessentette. Azzal, mint akit a tatárok kergetnek, iramodott föl egyenest a főgarádon, a felső rendre. Végig a folyosón! Be a várakozó szoba ajtaján! Szeles sietségében azt is tárva-nyitva hagyta.

A fogadó szála faragott ajtajánál aztán belefutott valakibe. Egyelőre csak a fél karját látta, de abban vékony tamariskus vesszőt szorongatott az ember és így nem volt nehéz kitalálnia, hogy az udvari hoppmesterrel van dolga.

Kiszabadította a kurtánkáját a másik gombjaiból és igyekezett volna tovább.

Hanem a hoppmester elcsipte a mentéje lefityegő ujjánál fogva.

- Hohó urficskám! Ne olyan sietve! Honnét s mi járatban?

Imre mérgesen berzenkedett vissza.

- Nekem a hercegasszonnyal van dolgom, nem kentekkel. Merre találom? Jobbra, vagy balra?

- Se jobbra, se balra, hanem arra ni! - Mutatott a külső ajtóra a megorrolt egrégus. - A fenséges asszony nem fogad látogatást ilyen órákban, mert az udvarló lányaival foglalataskodik a munkaszobában.

Elfordult, az aranygombos pálcát hátul összefont kezeibe fogva kezdte járni a három pulykalépést a koronával kivert, faragott tölgyfaajtó előtt.

Imre érezte, hogy az arcába szökik a vére. Kinyitotta a száját, de szó nem lett belőle. Féluton már cselekvésre fordult. Elkapta az okvetetlenkedő embert, megrázta istenesen. Aztán, mielőtt a hoppmester nyikkanhatott volna, úgy elpenderítette a küszöbről, hogy a gangos pálca nagy koppanással az ajtónak repült.

Mire az érdemes férfiu összekereste magát a sikos pallón, Imre bent is csöppent a tiltott ajtón.

Csak ott rántotta le szeméről a méreg piros fátylát a hirtelen ráözlő világosság. Négy kapunak is beillő, bolthajtásos ablak verte azt a terembe. Körül, a falakat

mennyezetig burkoló házöltözék kárpitokon és végigfolyva a süppedő keleti szőnyegeken.

Az ablakok alatt széles asztalok huzódtak, megrakva tarka selymekkel, csipkével, patyolatvászonnal. Oldalt három tornyos szövőszék csattogta tul ütemesen a rokkapergést, meg a cakkozó asszonyhangokat.

Helybeérkezett hát a nagy hirrel!

Hogy az ajtó dörögve becsapódott, a szövőszékek, rokkák egyszerre megálltak. A zshivaj elhallgatott, mintha verembe esett volna.

Imre büszkén fesztett. Jó palotai harsogása kipattogott a meglepett csendből.

- Hol a hercegasszony?

Tizenhat pár női szem kerekedett rá. A meghökkent pillantásokban ugyanannyi kérdés. De a kíváncsi ajkakát némára csukta az ijedelem. A fürge ujjacskába belekövült a tü, a himzörámák fölött és elernyedte az olló a gyolcs közepén.

Imre türelmetlenül nézett körül a kövé vált paradicsomban. Az asztalfőről egy dáma sudárodott fel maga hosszában. Éles tekintetű, hideg fényű kék szeme fölött egybefonódtak a vékony fekete szemöldök. A hustalan szájszegletei kicsit lefelé görbültek. Karcsu nyakát hátraszegve roppant magasságból pillantott le a poros jövevényre.

- Nos?

Olyan volt, mint valami tündérmeséből kilépő királynő az udvarló lányai közt. Hajszára olyan, amilyennek Imre egy eleven hercegnőt elképzelt.

Bizonyosság kedvéért mégis megkérdezte:

- Kegyelmed a hercegasszony?

A dáma közelebb lépett. Megütközve nézte ezt az ajtóstól szakadt parlagi csodát. De, hogy annak az egész lényéből szinte sugárzott az őszinte elragadtatás, végül is szóra szánta magát.

- Miből gondolod, hogy én volnék?

- Mert asszonyom itt a legszebb.

Tescheni Hedvig is csak nő volt, akár milyen magasan hordta a koronkás fejét. Önkéntelenül elmosolyodott, mint a téli nap a hó fölött.

- Nem csalódtál lovagocská. Én vagyok. De most aztán áruld el nekünk a titkot, hogy kinek lehettem szerencsés bemutatkozhatni?

A lányok felkacagtak, kíváncsian pipiskedtek közelebb. Csak egy maradt állva. Egy apró, barnaszemű kis csitri. Az nem nevetett a többivel. Inkább sajnálat borongott a pufók arcocskáján, ahogy a megszégyenült legénykére nézett.

Hangtalanul odaintett neki biztatólag.

Imre elfogta a pillantás értelmét. Megrázta a fejét dacosan. Az a meleg tekintet egyszerre föloldotta. Összeverte a bokáját bátran.

- Palotai Czibak Imre fenséged szolgálatjára.

A dáma kerekre emelte a szemöldökét.

- Ugy. Palota! Az Biharban van, nemde?

- Ott fenséges asszony. Váradtól alig egy sóhajtásnyira.

Az urnő melle megemelkedett, mintha igazán sóhajtani akarna. Hanem azért nem sóhajtott. Csak a szája szegletében rándult meg egy csöppet az a lefelé hajló vonás.

- Eszerint Szathmáry György püspök ur küldött.

- Sohase láttam őkegyelmét.

A dáma az ajkába harapott.

- Hát akkor mitől iramodtál meg úgy Palotán, hogy idáig szaladtál?

Már ingerült volt ez a kérdező hang. A hullámlását mintha elfújták volna.

Imre vállatvont.

Mintha egész Biharország az egy Váradból állna!...

Egyenesen belevillant a hideg szemekbe.

- Nem ijedek én meg senkitől-semmitől, - felelt. - Sürgős izenettel küldött az uram, Zápolya János.

A lányok abbahagyták a kacarászást. Hedvig hercegnőről is mintha olvadt volna a fagy. Az acélszinü szemekből két szikra villant.

- A princetől? Hir? - kérdezte.

- És hozzá nem is akármilyen. Két lovam fordult föl végette az utban.

Imre körülnézett. Hogy a lányok kíváncsi tekintetét mind magán érezte, megköhécselt selmán.

- De ugy látszik, zsindely van a házon.

- Miből gondolod?

- Az uram is elhessegette a bámész népet, mikor neki hozták.

Hedvig a palotás kisasszonyokhoz fordult.

- Hagyjatok magunkra! Sáríka, huzd ide a karosszékemet.

A gömbölyü barna portéka gurult teljesíteni a parancsot. Míg a szőnyegvánkost az urnője szalagfűzős

sólyapapucskái alá igazította, módját ejtette, hogy hamisan odafenyegessen a fiunak.

- Megállj te róka!

Amint az ajtó becsukódott a kárvallott lányok mögött, a hercegnő intett Imrének.

- Beszélj!

- János bátyám...

- A princ!!

- A princ bátyám azt izeni általam fenségednek, hogy megegyezésre jutván Szathmáry György püspök urral...

- Lám! Hát mégis!...

- Szólott fenséged?

- Nem. Csak folytasd. Szathmáry György?...

Imre szaporázta.

- ... beleállapodván az egyezésbe, a princ nyomban utnak indította onnan a követeit, akik is azóta megjárták Lepoglava várát és Tokajnál össze is jöttek és onnét mind tovább mentek a Tisza-hátra...

- A hirt! A hirt, amit végeztek!

- Igenis. Már éppen rátérek. Corvin János herceg özvegye készséges üdvözlét küldi Szepesvárra s izeni, hogy Erzsébet leányának...

A hang hirtelen elszakadt.

A küldönc szeme elkerekült, még az álla is leesett. Ugy hökkent az oldalról nyíló ajtó felé. Ma a csudák napját élte.

A küszöbön cseresznyevörös, nyakas szoknyába öltözött fejedelmi szőke lány állott. Sugár és magas, mint a fiatal fenyő. A keskeny arany párta-abroncs egybecsillant a haja színével. Türkizkék szeme nedvesen fénylett ki a magashomloku hamvas arcából. Hátralátvány a pártáról lefüggesztve ezüstcsipkeszélű, hosszú fehér fátyol bukott előre a két vállán, mint valami oltárról lelépő szentnek.

Soha életében hozzáfogható szépet, finomat nem látott Imre. És ahogy nézte, egyre álomszerűbbnek látta a hintáló járását, a gyűrűvel rakott fehér kezét, a lantforma fátyolujjakon átütő karjait, kerek, gödröcskés állát, főleg pedig a hullámos-vonalu száját, mely most elmosolyodott, apró kaláris-fogakat villantva az elbámészkodottra. Látszott rajta, hogy tetszik neki ez a megdöbbent hódolat, mely elakadva maradt a szó közepén, míg a szigorú urnő el nem hessentette.

- Mért hallgatsz? Folytasd.

A szőke lány feltámaszkodott a szék hátára.

Imre keményet nyelt. Megpróbálta a berozsdált hangját.